

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Institutiones Theologicae Ad Usum Seminariorum

Simonnet, Edmond

Venetiis, 1731

Disputatio XI. De adoratione.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-83614](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-83614)

Ergo, &c. *Prob. ant.* Officia Prophete fuerunt, 1. docere populum, eumque ad verum Dei cultum revocare. 2. Vicia reprehendere, & obviare peccatores. 3. Bona vel mala futura prædicere. 4. Cognoscere secreta & occulta. Atqui hæc omnia eximie præstitit Christus. Ergo, &c.

Quæres 5. Utrum Christus fuerit legislator?

Resp. Christum etiam ut hominem habuisse potestatem spirituales jurisdictionis ad ferendas leges, quibus homines obligarentur.

Prob. 1. Ex Scriptura: nam Isaia cap. 33. de Christo dicitur: *Dominus iudex noster, Dominus legislator noster, Dominus rex noster, ipse salvabit nos.* Et Christus ipse dicit Joan. c. 14. *Si diligitis me, mandata mea servate.* Et inferius: *Qui habet mandata mea, & servat ea, ille est, qui diligit me.*

Prob. 2. Ex Conc. Trid. sess. 6. can. 21. quo dicitur: *Si quis dixerit Christum Jesum à Deo hominibus datum fuisse ut redemptorem, cui fidant, non etiam ut legislatorem, cui obediant: anathema sit.*

Porro potestas illa legislativa, quam habuit Christus, fuit in eo cum singulari quadam excellentia, quacum nulli creaturæ unquam communicata est, ut facile probatur: quia 1. potestas illa fuit quodammodo divina, utpotè ex dignitate Verbi orta: unde jus per potestatem illam constitutum simpliciter divinum est. 2. Præcepta per potestatem illam imposita, ad internum animæ bonum, & ad majorem Dei cognitionem majoremque conjunctionem cum illo pertinent omnia. 3. Per potestatem illam lex Mosaica, etiam si à Deo data esset, abrogari potuit. 4. Potestas illa amplissima fuit, fuit enim in Orbem universum, ut asserit Christus ipse, Matth. cap. 28. ubi ait: *Data est mihi omnis potestas in Cælo & in terra. Euntes ergo docete omnes gentes..... docentes eos servare omnia quæcumque mandavi vobis.* Vide Suarez disp. 47. sect. 2.

Quæres 6. Utrum Christus sit iudex?

Resp. Christum etiam secundum quod homo est, iudicem esse.

Prob. 1. Ex Scriptura: nam Act. cap. 10. dicitur de Christo: *Ipse est, qui constitutus est ab eo iudex vivorum & mortuorum.* Et Matth. cap. 23. idem de se ipso affirmat Christus: *Cum autem, inquit, venerit Filius hominis in maiestate sua, & omnes Angeli cum eo, tunc sedebit super sedem maiestatis sue, & congregabuntur ante eum omnes gentes, &c.*

Prob. 2. Ratione, ex sancto Thoma hic quæst. 59. art. 2. in O. ubi sic argumentatur: *Quamvis apud Deum remaneat primæva auctoritas iudicandi, hominibus tamen committitur à Deo iudicaria potestas respectu eorum, qui eorum jurisdictioni subiacentur.... Dicitur est autem supra, quod Christus etiam in natura humana est caput totius Ecclesiæ, & quod sub pedibus eius Deus omnia subiecit. Unde ad eum pertinet etiam secundum naturam humanam, habere iudicariam potestatem.* Vide S. Doctorem quæst. cit.

Quæres 7. Utrum Christus propriè dici possit prædestinatus?

Resp. 1. Christum secundum divinitatem propriè dici non posse prædestinatum ad aliquid. Ratio est, quia propriè loquendo, prædestinatio est pars providentiæ supernaturalis, atque ita propriè loquendo, prædestinatio est eorum tantum, quæ providentiæ divinæ subiacentur. Atqui Verbum divinum providentiæ divinæ subiectum non est. Ergo, &c. Hinc propriè dici non potest Verbum ab æterno prædestinatum fuit, ut esset homo: sed dici debet: Ab æterno decretum est, ut Verbum esset homo. Multò minùs dici potest: Verbum prædestinatum est, ut esset Filius Dei naturalis; vel: Prædestinatum est ad incretam beatitudinem. Res enim dici non potest prædestinari ad id, quod est ei intrinsicum & essentiale.

Resp. 2. Christum secundum humanitatem propriè dici potest prædestinatus ad gratiam & gloriam: nam prædestinatio est gratiæ & gloriæ preparatio. Sed humanitati Christi ab æterno gratia & gloria preparata fuit. Ergo, &c.

Quæres ultimò. Utrum orare conveniat Christo?

Resp. 1. Christum in hac vita mortali verè ac propriè orasse Patrem: hoc enim expressè testatur Scriptura, ut Lucæ cap. 6. ubi de Christo dicitur: *Exiit in montem orare, & erat pernoctans in oratione Dei.* Porro rogavit & pro aliis, ut patet ex Lucæ cap. 22. ubi ait Petro: *Ego autem rogavi pro te, ut non deficiat fides tua.* Et Joan. cap. 17. ubi etiam ipse dicit: *Ego pro eis rogo.* Et pro se ipso, ut patet ex Marc. cap. 14. ubi de eo dicitur: *Procidit super terram, & orabat, ut si fieri posset, transiret ab eo hora.* Et ex Apostolo ad Hebræos cap. 5. sic de illo loquente: *Qui in diebus carnis sue preces supplicationesque ad eum, qui possit illum salvum facere à morte, cum clamore valido, & lacrymis offerens, exauditus est pro sua reverentia.*

Resp. 2. Christum etiam nunc in cælo verè ac propriè orat pro hominibus.

Prob. 1. Ex Scriptura: Nam ad Rom. cap. 8. dicit Apostolus de Christo: *Qui est ad dexteram Dei, qui etiam interpellat pro nobis.* Et ad Hebr. cap. 7. *Semper vivens ad interpellandum pro nobis.* Hic autem interpellare, idem est ac orare, ut interpretatur sanctus Augustinus epist. 59. ad Paulinum, in qua hæc scribit: *De ipso Domino Jesu Christo dictum est, quod interpellat pro nobis. Nunquid interpellat, & non etiam postulat? Imò verò quia postulat, pro eo possum est, interpellat. Evidenter quippe alibi de eo dicitur: Et si quis peccaverit, advocatum habemus ad Patrem Jesum Christum iustum, ipse est exoratio pro peccatis nostris.*

Prob. 2. Auctoritate Patrum, pro quibus omnibus sit Augustinus verbis modo laudatis, & enarratione in Psalm. 85. ubi sic loquitur: *Dominus noster Jesus Christus Filius Dei, qui & oret pro nobis, & oret in nobis, & oretur à nobis; orat pro nobis ut sacerdos noster: orat in nobis ut caput nostrum: oratur à nobis ut Deus noster.* Accedit ratio: quia Christus etiam nunc in cælo fungitur officio sacerdotis. Ad sacerdotis autem officium pertinet non solum sacrificia, sed etiam preces offerre pro salute populi. Ergo Christus etiam nunc in cælo existens, sicut per sacerdotes, in ejus persona Eucharistiam consecrantes sacrificat, ita per se ipsum Patri supplicat pro nobis.

DISPUTATIO XI.

De Adoratione.

ARTICULUS PRIMUS.

Quid sit adoratio, & quotuplex.

RESPONSIO I.

Adoratio est honor, quem exhibemus alteri propter aliquam ejus excellentiam, ad nostram erga illum submissionem protestandam.

Bonitas hujus descriptionis probatur ex eo, quod omni & soli adorationi convenit, & vocetenus aliæ adorationis descriptiones ab ea differunt. Sed ut naturam adorationis plenius intelligas.

Nota 1. Honor latius patet, quam adoratio: nam ut ait S. Augustinus in lib. contra sermonem Ariarum cap. 27. *Honorat omnis, qui adorat; non autem adorat omnis, qui honorat.* Et verò honor exhiberi potest non solum superiori, sed etiam æquali, immò & inferiori: at adoratio semper respicit alium ut excellentem & superiorem respectu adorantis. Ratio est, quia honor, ut sic est tantum signum excellentiæ; adoratio verò præter signum excellentiæ, dicit etiam submissionem, seu recognitionem superioritatis illius, qui adoratur, respectu illius qui adorat: honorat igitur alterum, qui ei aliquod excellentiæ ejus testimonium exhibet; adorat verò alterum, qui signo aliquo hono-

honorifico ei tanquam superiori sese submitit propter ejus excellentiam. Quod de honore dictum est, dici quoque potest de laude: laus enim quidam honor est; & si fiat ex intentione protestandi submissionem suam erga alterum, & recognoscendi superioritatem ejus, rationem adorationis habet.

Nota 2. Hic plures actus distinguere debent. Primus est, quo cognoscitur excellentia & superioritas alterius. Secundus, judicium prudens, dictans honestum esse, submittere se illi propter ejus excellentiam & superioritatem. Tertius, voluntas submittendi se illi propter excellentiam & superioritatem illam. Quartus, voluntas exhibendi illi signum aliquod hujus submissionis, & ita excellentiam & superioritatem ejus practicè recognoscendi. Quintus denique est exhibitio talis signi in protestationem suam erga illum submissionis, & recognitionem ejus excellentiae & superioritatis.

Tres primi actus praesupponuntur adorationi: quartus verò & quintus constituunt adorationem adequatè sumptam, & prout est actus quidam totalis, liber, ac moralis, coalescens ex actu imperante & actu imperato, vel ut communiter dicitur, ex actu interno & externo. Dixi, adequatè sumptam: nam si adoratio sumitur tantum inadéquatè, ut sumi potest, tunc constat uno tantum actu; tunc enim vel sumitur pro solo actu imperante & interno, vel sumitur pro solo actu externo vel imperato.

Nota 3. Adoratio sumpta inadéquatè pro actu imperante & interno, habet objectum triplex, nempe, objectum quod, objectum cui, & objectum propter quod. Objectum quod, seu materia, circa quam proximè versatur, est actus imperatus & externus, quo signum aliquod exhibetur ad protestandam submissionem suam alicui, & ejus excellentiam, ac superioritatem recognoscendam. Objectum cui est persona, cui signum illud exhibetur. Objectum propter quod, est honestas, quae in exhibendo signo illo relucet.

Quod si adoratio adequatè sumitur pro actu scilicet totali ex actu imperante & imperato coalescente, habet objectum duplex, nempe objectum circa quod, & objectum propter quod. Objectum circa quod, seu materia, circa quam versatur adoratio sic sumpta, est persona quae adoratur. Objectum verò propter quod, est idem quod adorationis, inadéquatè sumptae pro actu imperante, & interno, scilicet honestas, quae relucet in exhibitione signi, quo persona adoratur.

Porro in persona, quae adoratur, duo distinguere debent; unum scilicet materiale, & alterum formale. Materiale est ipsa persona; formale verò, excellentia, propter quam persona adoratione digna est, & honestum est illam adorare: quare objectum circa quod adorationis adequatè sumptae, seu, quod idem est, objectum cui adorationis sumptae inadéquatè pro actu imperante & interno, est complexum quoddam ex persona quae adoratur, & excellentia propter quam adoratione digna est, & honestum est eam adorare. Haec autem excellentia, eo quod fundat honestatem propter quam immediatè personam adoramus, est quasi objectum propter quod remotum adorationis; & is qui adorat, rectè dicitur personam adorare propter ejus excellentiam.

RESPONSIO II.

Adoratio multipliciter dividitur.

Primò enim ex parte actus tanquam genus in species adoratio dividitur in internam & externam. Adoratio externa est ea, quae fit per actus externos corporis, & sensu aliquo perceptibiles, quales sunt genuflexio, capitis inclinatio, pectoris percussio, &c. Adoratio interna est ea, quae fit per actus internos intellectus vel voluntatis, quae voluntas ordinat ad protestandam submissionem suam Deo, & Spiritibus beatis, quibus tales actus innotescere possunt, & innotescunt sine signis sensibilibus.

Secundò, ex parte personae quae adoratur, adora-

tio dividitur in latrariam, dulciam, hyperdulciam, & cultum politicum. Latraria est adoratio, quae Deo exhibetur propter increatam excellentiam, habitam modo perfectissimo, hoc est, per summam identitatem. Dulcia est adoratio, quae alicui creaturae exhibetur propter excellentiam creaturam supernaturalem. Haec autem excellentia est sanctitatis, vel gloriae, vel utriusque simul. Hyperdulcia est adoratio, quae exhibetur propter sanctitatem, vel gloriam, modo aliquo singulari excellentem. Cultus denique politicus est ille, qui deferretur hominibus propter potentiam, vel sapientiam, aut aliquam aliam excellentiam naturalem.

Tertiò, adoratio dividitur in absolutam & respectivam. Adoratio absoluta est ea quae exhibetur rei alicui propter se, seu propter excellentiam ipsi intrinsicam. Respectiva verò est ea, quae exhibetur alicui rei non propter se, sed propter excellentiam, quae est in aliqua persona, ad quam habitudinem aliquam habet. Primo modo adorabilis est sola substantia intellectualis, quia sola capax est excellentiae propter se adorabilis. Præterea, cum homo sit naturae intellectualis, non potest rectè & honestè sese submittere rei alteri, nisi sit ejusdem naturae, vel excellentioris, habeatque excellentiam aliquam, naturae intellectuali convenientem. At posteriori modo adorabiles sunt res ordinis inferioris: cum enim hoc modo non adorentur propter se, sed propter personam alicujus excellentiam, adoratio illis exhibita non sistit in illis, sed terminatur ad personam, propter cujus excellentiam adorantur.

ARTICULUS II.

Utrum divinitas & humanitas Christi adoranda sint una & eadem adoratione.

RESPONSIO I.

Christus adorabilis est summa, & perfectissima adoratione latraria.

Prob. Quia Christus est persona subsistens in duabus naturis, divina & humana. Sed talis persona summa & perfectissima adoratione latraria adorabilis est: ex eo enim, quod in tempore coeperit subsistere in natura humana, cum antea in divina tantum subsisteret, non amisit dignitatem suam, & nihilominus habet excellentiam increatam, & quidem per summam identitatem, sicut habent Pater, & Spiritus S. Ergo, &c.

Præterea, Christus sumi potest tripliciter. 1. Ut est Deus homo. 2. Præcisè ut est Deus. 3. Præcisè ut homo specificativè. Sed quovis ex modis illis accipiat, adorabilis est summa & perfectissima adoratione latraria, ut de primo modo probatum est; de secundo per se patet, & de tertio facile ostenditur: nam Christus sumptus præcisè qua homo specificativè, est Verbum ipsum præcisè qua suppositum naturae humanae, seu Verbum præcisè qua subsistens in humana natura. Sed Verbum præcisè sumptum qua subsistens in humana natura, non idcirco desinit esse persona divina, proindeque non desinit esse adorabile propter increatam excellentiam, habitam modo excellentissimo, nempe per summam identitatem. Ergo, &c.

RESPONSIO II.

Quando summa & perfectissima latraria adoratione adoratur Christus, eadem illa adoratione simul coadoratur ejus humanitas.

Prob. 1. Ex epistola synodica Concilii Alexandrini à S. Cyrillo in causa Nestorii celebrati; cui epistolae subiecti sunt duodecim anathematismi, quorum hic octavus est: *Si quis hominem assumptum, una cum ipso Dei Verbo adorandum, una cum illo glorificandum, una cum illo tanquam alterum in altero existentem.*

tem

rem Deum appellandum dicere ausus fuerit & non una potius adoratione Emanuelem honorat, unamque illi glorificationem attribuit, quatenus Verbum factum est caro: anathema sit. Hic anathematizantur, qui dicere audent, humanitatem assumptam adorandam non esse cum Verbo Deo una & eadem adoratione, sed distincta ac diverſa, adeoque inferiori. Ergo, &c.

Prob. 2. Ex quinta Synodo generali can. 9. quod dicitur: Si quis in duabus naturis adorari dicit Christum, ex quo duas adorationes introducunt, separatim Deo Verbo, & separatim homini sed non una adoratione Deum Verbum incarnatum cum propria ipsius carne adorat, sicut ab initio Ecclesie Dei traditum est: talis anathema sit.

Prob. 3. Autoritate Patrum; pro quibus omnibus sint S. Athanasius in lib. de Incarnat. Verbi, apud S. Cyrillum in libro Reginis nuncupato, in quo Cyrillus Athanasium sic loquentem inducit: Agnosceamus illum Dei Filium & Deum esse secundum spiritum: filium autem hominis secundum carnem, non duas naturas (dilectas & separatas) unum filium, unam adorandam, alteram non adorandam; sed unam naturam divini Verbi incarnatam, quæ simul cum ejus carne una adoratione (propria Deo, proindeque supremæ latriæ) adoratur.

Et S. Damascenus lib. 4. Orthodoxæ fidei c. 3. ubi ait: Dei Filium simul cum Patre & Spiritu sancto adoramus, corporis quidem expertem antequam humanitatem assumpsisset, nunc autem etiam eundem incarnatum hominemque, una cum eo, quod Deus est, affectum. Ac proinde ipſus caro suapte quidem natura hand quamquam adoranda est, utpote condita: at cum Deo Verbo copulata sit, ob ipsum & in ipſo adoratur (adoratione scilicet supremæ latriæ) quemadmodum, &c. Et inferius: Caro quoque suapte quidem natura minimè adoranda est (supple semper, supremæ latriæ) verum in incarnato Verbo Deo adoratur, non quidem rei suæ, sed ob Deum Verbum personaliter ipsi copulatum: neque hac dicimus, nudam & simplicem carnem à nobis adorari, verum Dei carnem sive Deum carne indutum.

Prob. 4. Ratione. Quia cum adoratur persona aliqua, tota adoratur, ut observat sanctus Thomas hic quest. 25. art. 1. in O. Proprie, inquit, honor exhibetur toti rei subsistenti; & persona, quæ adoratur, adoratur tota, propter excellentiam aliquam, quam habet, quamvis hæc excellentia non sit in omnibus ejus partibus, vel quasi partibus, ut patet in homine sancto, qui cum adoratur adoratione dulci, propter excellentiam sanctitatis in sola anima residentem, totus, hoc est, non solum secundum animam, sed etiam secundum corpus adoratur. Ergo quando Christus adoratur adoratione supremæ latriæ, adoratur totus, quamvis adoretur propter excellentiam increatam, quæ solius divinitatis est. Atqui Christus, quia totus, dicit intrinsecè humanitatem assumptam: nam Christus, quia totus, tria dicit intrinsecè, nempe personalitatem Verbi, divinitatem, & humanitatem assumptam; quia quia totus, est suppositum Verbi subsistens in duplici natura, divina & humana. Cum igitur suppositum Verbi per assumptam humanitatem integretur in ratione subsistentis in duplici natura: per assumptam humanitatem Christus integratur in esse Christi, & sic non solum personalitas Verbi, & divinitas, sed etiam humanitas assumpta ad totalitatem Christi intrinsecè pertinet.

Obj. 1. Solus Deus adorari potest adoratione supremæ latriæ. Sed humanitas Christi non est Deus. Ergo, &c. Resp. Solum Deum primariò & propter excellentiam propriam, adoratione supremæ latriæ adorari posse. Hoc autem non obstat, quominus creatura aliqua possit etiam adoratione supremæ latriæ adorari secundariò, & propter excellentiam deitatis, quacum unita est substantialiter, & per unionem substantialem in una & eadem subsistentia convenit. Hoc porro modo dicimus humanitatem Chri-

sti adoratione supremæ latriæ adorari, quando tali adoratione adoratur Christus.

Itaque in Christo divinitas & humanitas assumpta adorantur una & eadem adoratione supremæ latriæ, sed non eodem modo adorantur: nam divinitas adoratur primariò & propter se, seu propter excellentiam propriam; humanitas verò secundariò tantum, & propter excellentiam alterius, nempe divinitatis, quacum substantialiter unita est. Unde non dicimus simpliciter humanitatem adorari, sed solum dicimus coadorari, hoc est, adorari propter divinitatem, quæ propter excellentiam propriam adoratur, & quacum substantialiter unita est.

Itaque dicimus una & eadem adoratione supremæ latriæ adorari humanitatem cum divinitate, quia una & eadem omninò reverentia externa exhibetur divinitati & humanitati: nam genuflexio v. g. non dividitur inter divinitatem & humanitatem; immò & eadem ac summa utrique habetur reverentia, ac submissio interna. Sed addimus adorationem illam, respectu humanitatis, dici debere, & esse, proprie loquendo, non adorationem simpliciter, sed coadorationem: quia reverentia externa & interna eadem non est eodem modo volita divinitati & humanitati, cum sit divinitati volita primariò & propter se, humanitati verò secundariò tantum, & propter increatam excellentiam divinitatis.

Obj. 2. Quando supremæ adoratione latriæ adoratur Christus, humanitatis adoratio inferior est adoratione divinitatis. Ergo adoratio humanitatis non est supremæ. Resp. dist. ant. Adoratio humanitatis adoratione divinitatis inferior est ex parte rei volitæ & exhibitæ, Neg. ant. nam eadem omninò & summa reverentia, tam interna quam externa, divinitati & humanitati volita est, & eadem omninò utrique exhibetur, quando Christus adoratur adoratione supremæ latriæ. Adoratio humanitatis adoratione divinitatis inferior est ex parte modi volendi, C. ant. nam revera, ut ex dictis constat, eadem illa reverentia, tum interna, tum externa, quæ divinitati & humanitati simul habetur, modo inferiori volita est humanitati, quam sit volita divinitati.

At inquit. Quando supremæ adoratione latriæ adoratur Christus, ex concessis adoratio humanitatis ex parte modi volendi, inferior est adoratione divinitatis. Ergo supremæ non est. Resp. neg. conf. Nam ad hoc ut adoratio humanitatis supremæ non esset, requireretur inferioritas non solum ex parte modi volendi, sed etiam ex parte rei volitæ, hoc est, ex parte internæ submissiois, quam protestamur per reverentiam externam.

Obj. 3. Quando adoratur Christus supremæ adoratione latriæ, adoratio divinitatis est absoluta, & adoratio humanitatis est respectiva tantum. Ergo adoratio humanitatis adoratione divinitatis simpliciter inferior est, adeoque adoratio humanitatis non est adoratio supremæ latriæ. Resp. neg. ant. Adoratio enim respectiva est, quando suppositum aliquod adoratur propter excellentiam alterius suppositi, ad quod habet habitudinem aliquam vel conjunctionem. At quando humanitas adoratur cum divinitate in Christo, non adoratur suppositum aliquod propter excellentiam suppositi alterius, sed natura adoratur propter excellentiam sui suppositi, & Christus una & eadem adoratione absoluta adoratur totus propter propriam, & intrinsecam excellentiam increatam, quamvis hæc excellentia non sit in humanitate, quia completur & integratur in esse suppositi subsistentis in duplici natura.

At inquit. Quando Rex purpura indutus adoratur, & ita purpura adoratur cum rege, etiam per modum unius objecti, adoratio Regis est adoratio absoluta, & adoratio purpuræ est adoratio respectiva, & inferior adoratione Regis. Ergo similiter, quando Verbum adoratur cum humanitate sua, adoratio Verbi est adoratio absoluta, & supremæ latriæ; adoratio verò humanitatis assumptæ est tantum adoratio respectiva, & supremæ latriæ inferior.

Resp.

Resp. neg. conf. Itaque quando Rex, cum purpura, qua indutus est, adoratur per modum unius obiecti, tunc actus adorandi, qui æquè immediatè ad Regem & purpuram terminatur, est adoratio absoluta & qua terminatur ad totum, ex Rege ac purpura constans, quia totum hoc adoratur propter excellentiam quam includit, adeoque propter se; & qua partialiter terminatur ad personam Regis, in qua residet excellentia illa, propter quam totum ex ipsa & purpura constans adoratur: at qua partialiter terminatur ad purpuram, est tantum adoratio respectiva, quia purpura in toto illo quod ex ipsa & Rege constat, est suppositum adoratum, non propter se, sed propter aliud, nempe propter suppositum Regis, quocum facit totum illud accidentale, quod adoratur propter excellentiam in Rege residentem. Unde affectus submissionis ac servitutis internæ, quem adorans protestatur & significat per actum suum adorandi, ad solam Regis personam, & nullo pacto ad purpuram terminatur. Quando autem adoratur Christus, actus adorandi non solum æquè immediatè ad Verbum & humanitatem assumptam terminatur, sed etiam est adoratio absoluta, non tantum qua terminatur ad totum quod adoratur, nempe ad Christum, seu ad suppositum subsistens in duabus naturis divina & humana, & qua partialiter terminatur ad Verbum præcisè sumptum, propter cuius increatam excellentiam adoratur totum ex ipso & humanitate assumpta resultans; sed etiam qua partialiter terminatur ad humanitatem assumptam, quia humanitas assumpta in Christo qui adoratur, non est persona, sed natura adorata, propter personam cuius est natura, & quam in ratione subsistendi intrinsecè complet & integrat. Quare affectus summæ submissionis ac servitutis internæ qui propter increatam verbi excellentiam concipitur, & per actum adorandi significatur, terminatur non solum ad Verbum, sed etiam ad humanitatem assumptam; ad Verbum quidem primariò & per se, ad humanitatem verò secundariò tantum, & concomitantè, ac veluti per accidens.

Obj. 4. Si quando Christus adoratur, coadoratur humanitas cum divinitate, actus quo adoratur Verbum Incarnatum, diversus est ab actu, quo Verbum adoratur ante Incarnationem. *Resp.* Actum, quo adoratur Verbum incarnatum, ab eo actu, quo ante Incarnationem adorabatur, diversum quidem esse ex parte obiecti materialis, quatenus terminatur ad divinitatem & humanitatem, cum alius, quo Verbum adorabatur ante Incarnationem, ad solam divinitatem terminaretur; at eundem esse ex parte obiecti formalis, seu ex parte motivi adorandi: sicut enim Verbum ante Incarnationem adorabatur propter excellentiam increatam, ita & propter eandem increatam excellentiam post Incarnationem Verbum cum humanitate assumpta adoratur: quare duo illi actus, quorum uno Verbum adoratur ante Incarnationem, & altero post Incarnationem cum humanitate assumpta adoratur, sunt saltem ejusdem speciei moralis, & ad eandem virtutem religionis pertinent.

Obj. 5. Damascenum dicentem orat. 1. de imaginibus, carnem Christi non adorari ut Deum *Non materiam, inquit, sed materiam Auctorem adoro, qui propter me materia factus est, & in materia voluit habitare, ut per materiam mihi salutem preberet: materiam vero, per quam salus mihi parata est, colere non desinam, non tamen ut Deum, absit: quomodo enim id, quod ortum nihil est, consecutum est, Deus ut sit?*

Resp. Damascenum hic aliud non velle, quam Christi carnem non adorari adoratione suprema latriæ propter propriam excellentiam, & primariò, sicut divinitas adoratur, sed solum cum divinitate coadorari, tanquam quasi partem integrantem Verbum in esse Christi. Bonitas hujus responsionis patet ex lib. 4. Orthodoxæ fidei cap. 3. ubi sic loquitur S. Doctor: *Ipsius caro suapte quidem natura...*

haud quaquam adoranda est, utpotè condita: at cum Deo Verbo copulata sit, ob ipsum & in ipso adoratur, &c. Et inferius addit, carnem illam in incarnato Verbo Deo adorari, non quidem vi sua, sed ob Deum Verbum, personaliè ipsi copulatam.

Obj. ultimò. Sacrificium offerri non potest Christo ut homini, sed solum ut Deo. Ergo non Christus ut homo, sed solum, ut Deus adorari potest adoratione suprema latriæ. *Resp. conc. ant. & neg. conf.* Itaque sacrificium in lege nova non offertur nec offerri potest Christo ut homini, quia in lege nova unicum habemus sacrificium, nempe sacrificium Eucharistiæ, quod à Sacerdotibus offertur in persona ipsius Christi, & in quo proinde Christus ipse est offerens ministerio Sacerdotum, & quidem qua homo. Christus autem qua homo, neque per se, neque per Sacerdotes sibi qua homini, sed solum qua Deo sacrificare potest: nam inter offerentem sacrificium, & eum cui sacrificium offertur, realem aliquam distinctionem intercedere necesse est, ut per se manifestum est.

Disparitas igitur est, quia aliud in lege nova sacrificium offerri non potest, quam Eucharistiæ sacrificium; & hoc sacrificium aliter offerri non potest, quam in persona ipsius Christi, qua homo est: unde necessariò sequitur, in lege nova sacrificari non posse Christo, nisi qua Deus est. At quando adoramus Christum adoratione suprema latriæ, non adoramus illum in persona ipsius, sed in propria nostra persona: quare nihil obstat, quominus illum non solum qua Deum, sed etiam qua hominem adoremus. Quod confirmatur ex eo, quod si Christus præter Eucharistiæ sacrificium aliud instituisset, quod homines in propria persona offerrent, tale sacrificium offerri posset Christo non solum qua Deo, sed etiam qua homini, seu Christo, qua subsistens in duplici natura, divina & humana.

Potè sacrificium hujusmodi, quod Christo ut homini Deo offerri posset, & offerretur, à Christo in lege nova institui potuisse aperè significat S. Augustinus lib. 10. de Civ. Dei cap. 20. cum ait: *Homo Christus Jesus, cum in forma Dei sacrificium cum Patre sumat, cum quo & unus Deus est, tamen in forma servi sacrificium maluit esse, quam sumere, ne vel hac occasione, quisquam existimaret, cuilibet sacrificandum esse creature.*

ARTICULUS III.

Utrum Christus sit etiam adorabilis alia specie adorationis.

RESPONSIO I.

Christus secundum humanitatem est adorabilis adoratione latriæ inferioris.

Prima pars. Nempe quòd Christus secundum humanitatem adorabilis sit adoratione latriæ, probatur. Quia Christus secundum humanitatem substantialiter sanctificatur per divinitatem ipsam, sibi substantialiter unitam, ut suo loco probatum est. Ergo Christus secundum humanitatem, excellentiam habet omni excellentia creata possioli superiorem. Ergo Christus secundum humanitatem meretur adorationem superiorem omni adoratione, debita propter quamlibet excellentiam creatam possibilem. Atqui talis adoratio dici potest esse, & est aliqua, & quidem absoluta adoratio latriæ. Ergo, &c.

Secunda pars. Nempe quòd adoratio illa latriæ, qua Christus secundum humanitatem dignus est, non sit suprema & perfectissima, seu non sit ejusdem ordinis cum ea, quæ Dei propria est, probatur. Quia adoratio latriæ suprema & perfectissima, ac Dei propria, honestè exhiberi non potest, nisi propter excellentiam increatam, habitam modo perfectissimo & excellentissimo, adeoque habitam per identitatem summam. Ergo honestè exhiberi non potest propter

excl.

excellentiā increatā, habitā tantū per participationē, & unionē. Atque sanctitatis substantialis excellentiā, quam Christus habet secundū humanitatem, est tantū excellentiā increata, per participationē & unionē habita. Ergo adoratio latræ, suprema honestē exhiberi non potest Christo propter sanctitatis substantialis excellentiā, quam habet secundū humanitatem, adeoque superest, ut Christus inferiori tantū latræ honestē adorari possit, propter excellentiā sanctitatis substantialis, quā secundū humanitatem habet. Sed ad horum pleniorē intelligentiā,

Nota. Adoratio latræ, ut jam articulo primo dictum est, est ea quæ debetur propter excellentiā increatā, propter quam solam honestē exhiberi potest. Quia autem hæc excellentiā haberi potest duplici modo, nempe per summā identitatem, qui modus eam habendi perfectissimus, & excellentissimus est, & per unionem substantialem, seu per concursū naturæ divinæ cum alia natura creata rationali in unum & idem suppositum divinum, qui modus habendi excellentiā illam, est inferior: duplex potest esse adoratio, etiam absoluta, latræ; una scilicet latræ summæ, ac perfectissimæ, & altera latræ inferioris, quarum prima exhibetur propter excellentiā increatā habitā per summā identitatem, & altera propter eandem excellentiā increatā, habitā per unionem substantialem. Primam meretur Christus secundū divinitatem, & alteram secundū humanitatem, quia secundū divinitatem excellentiā increatā habet per identitatem summā; & secundū humanitatem eandem excellentiā increatā habet per unionem & participationem.

Nota iterum. Quando duplici illa adoratione latræ, suprema scilicet & inferiore, Christus adoratur, adoratur suppositum duplicis naturæ, divinæ & humanæ, Christus enim est tale suppositum; & quia quando Christus adoratur, adoratur totus, duplici illa adoratione adoratur secundū utramque naturam, divinam & humanam; cum utraque natura ad ejus totalitatem intrinsicè pertineat. Secundū autem utramque naturam adoratur cum aliquo discrimine: nam adoratione suprema latræ adoratur primariò secundū naturam divinam, & concomitanter secundū humanam; quia excellentiā, propter quam sic adoratur, non in humanitate, sed in divinitate residet; adoratur verò adoratione latræ inferioris primariò secundū naturam humanam, & concomitanter secundū divinam.

Porrò, quòd natura divina concomitanter adoretur adoratione inferiori, inconveniens non esse disertis verbis asserit S. Thomas hic quæst. 25. art. 2. in O. ubi probans Christum secundū humanitatem adoratione dulci adorari posse, sic loquitur: *Alio modo potest intelligi adoratio humanitatis Christi, quæ sit ratione humanitatis Christi perfectè omni munere gratiarum, & sic adoratio humanitatis Christi non est adoratio latræ, sed adoratio dulci; ita scilicet quòd una & eadem persona Christi adoretur adoratione latræ propter suam divinitatem, & adoratione dulci propter perfectionem humanitatis. Nec hoc est inconveniens: quia ipsi Deo Patri debetur honor latræ propter deitatem, & honor dulci propter dominium, quo gubernat creaturam.*

RESPONSIO II.

Christus adorabilis est propter gloriam & sanctitatem creatam, quam habet secundū humanitatem, & hæc adoratio inferior est omni adoratione latræ, ac hyperdulia dicenda est.

Prima pars. Nempe quòd Christus adorabilis sit propter gloriam & sanctitatem, quam habet secundū humanitatem, probatur. Quia puri homines sancti adorabiles sunt propter gloriam & sanctitatem creatam, quam habent. Ergo à fortiori Christus. Ratio pro utroque est, quia gloria & sanctitas creata tri-

bunt personæ, cujus sunt, excellentiā cultu dignam, ut per se manifestum est.

Secunda pars. Nempe quòd hæc adoratio, quæ Christus adorabilis est propter gloriam & sanctitatem creatam humanitatis, inferior sit omni adoratione latræ, probatur. Quia hæc adoratio non in excellentiā increata, sed creata fundatur. At omnis adoratio fundata in excellentiā creata, inferior est adoratione latræ, quæ propter totam excellentiā increatam debetur, & honestē exhiberi potest. Ergo, &c.

Tertia pars. Quòd hæc adoratio hyperdulia dicenda sit, probatur. Nam hæc adoratio 1. est ejusdem speciei cum adoratione, quæ exhibetur Sanctis: fundatur enim in gloria & sanctitate creata Christi, quæ ejusdem speciei est cum gloria & sanctitate aliorum Sanctorum. Ergo hæc adoratio, sicut adoratio Sanctorum aliorum, est dulcia. 2. Gloria & sanctitas creata Christi infinito prope excessu superant gloriam & sanctitatem Sanctorum aliorum, etiam simul sumptorum, adeoque habent summā quandam excellentiā relatè ad gloriam & sanctitatem Sanctorum aliorum, etiam simul sumptorum. Ergo adoratio dulci, quæ Christo secundū humanitatem exhiberi potest, fundatur in summa quadam excellentiā relatè ad adorationem dulci, quæ Sanctis aliis honestē potest exhiberi. Ergo cum quælibet adoratio proportionetur excellentiæ, in qua fundatur, adoratio dulci, quæ exhiberi potest Christo, ut homini, non simpliciter dulcia, sed hyperdulia dicenda est.

Obj. 1. Christus est perfectè unus. Ergo unam tantū habet excellentiā. Ergo adorabilis non est diversis speciebus adorationum. *Resp.* Christum ita esse perfectè unum, quatenus est unum suppositum, non duo, ut tamen duas habeat naturas, tam distinctas, diversas, & inconfusas, quā si esset duo supposita, accidentaliter tantū unita: unde fit, ut non una tantū sit excellentiā in Christo, sed multiplex, eaque notabiliter diversa. Et verò secundū divinitatem habet excellentiā increatā per summā identitatem, & secundū humanitatem habet eandem excellentiā increatā per participationem cum excellentiā creata planè singulari, & quodammodo summa, quarum excellentiarum unaquæque completa est in suo genere, & diversi ordinis ab aliis, ac per se sumpta Christum reddit adorabilem specie adorationis sibi proportionata. Doctrinam hanc tradit S. Thomas hic qu. 25. art. 2. in O. ubi ait, unam & eandem personam Christi adorari posse adoratione latræ propter suam divinitatem, & adoratione dulci propter perfectionem humanitatis.

Obj. 2. Quælibet persona divina, putà persona Patris plures habet excellentias, unam scilicet absolutam, & alteram relativam, & tamen persona Patris adorabilis tantū est una specie adorationis propter illas excellentias, nempe adorationis suprema latræ. Ergo pariter Christus, &c. *R. neg. conf.* Disparitas est, quia in Patre excellentiā absoluta inferior non est relativa, nec vicissim, & utraque æqualem exigit adorationem, adorationem scilicet supremam & perfectissimam latræ: unde propter excellentias illas Pater adorabilis non est alia & alia adoratione, quarum una superior sit, & altera inferior, sed solum propter illas plures titulis adorabilis est una specie adorationis, suprema scilicet, & perfectissima. At in Christo plures sunt excellentiæ, inter se inæquales notabiliter: unde propter illas Christus alia & alia adoratione adorabilis est.

Obj. 3. Concilia definiunt, Christum una adoratione adorandum esse. *Resp. dist.* Concilia definiunt, Christum adorandum esse una adoratione ex parte rei adoratæ, C. Ex parte modi adorandi, *Neg. Nota.* Concilia damnant eos, qui dicunt Christum cum Verbo adorandum esse, tamquam unum cum altero, seu tamquam suppositum cum supposito sibi speciali quidem, sed accidentali tantū unionē conjuncto, & non potiùs dicunt, Verbum hominem factum, cum carne sua una adoratione adorandum esse, tamquam unicum suppositum, in duabus naturis subsistens:

at Concilia non definiunt, Christum uno tantum modo, seu una tantum adorationis specie adorabilem esse.

Doctrinam hanc tradit S. Thomas hic quæst. 25. art. 1. in O. Si in uno, inquit, homine sunt plures cause honoris, puta prelatio, scientia, & virtus, erit quidem illius hominis unus honor ex parte ejus qui honoratur, plures tamen secundum causas honoris: homo enim est, qui honoratur & propter scientiam, & propter virtutem. Sic ergo cum in Christo sit tantum una persona divina & humane nature est quidem ejus una adoratio & unus honor ex parte ejus, qui adoratur. Sed ex parte cause, qua honoratur, possunt dici esse plures adorationes, ut scilicet alio honore honoretur propter sapientiam increatam, & alio propter sapientiam creatam. Si autem ponerentur in Christo plures persone seu hypostases, sequeretur quodd simpliciter essent plures adorationes; & hoc est, quod in Synodis reprobatum, &c.

Porro ita Christus adorabilis est adoratione suprema latrice secundum divinitatem, & adoratione latrice inferioris, ac hyperdulæ, secundum humanitatem, ut tamen quotiescunque adoratur, adorari debeat adoratione suprema latrice. Ratio est, quia ut ait Suarez hic disput. 53. sect. 2. „ unusquisque simpliciter adorari debet perfectissimo honore, ratione suæ supremæ excellentiæ sibi debito, sicut Rex semper tractatur regio honore, non ducis, aut comitis.

Aliqui tamen distinctionem adhibent: nam ut hic prosequitur Suarez. „ Observavit Cajetanus præsertim id observandum esse in publica & communi Ecclesiæ adoratione: nam in interiori & privata, quæ solum inter hominem & Christum intercedit, si quis rectè sciat distinguere rationes adorandi, poterit interdum uti aliqua ex dictis adorationibus suo arbitrio & devotione: homines enim externa vident, & de exterioribus judicant, Christus autem Dominus intuetur cor, & intentionem cognoscit. „ Hanc Cajetani distinctionem probare non possumus, quia omnino videtur nobis rationem allatam nempe quodd unusquisque simpliciter adorari debeat perfectissimo honore, &c. valere pro omni adoratione, adeoque non solum pro publica & communi, sed etiam pro interiori & privata.

At inquit. Possumus amare, admirari, & laudare Christum ob excellentiam increatam participatam, aut excellentiam creatam sanctitatis & gloriæ, non excludendo, sed tantum præscindendo ab amore, admiratione, & laude ipsi debitis propter excellentiam increatam modo excellentissimo, hoc est, per summam identitatem habitam. Ergo similiter possumus saltem privatim adorare Christum præcisè propter excellentiam increatam participatam, aut etiam excellentiam creatam gloriæ & sanctitatis, modò non excludamus, sed tantum præscindamus à summo honore, illi debito propter excellentiam increatam, quam per summam identitatem habet Deus.

Resp. neg. conseq. Disparitas est, quia Christum amando, admirando, & laudando præcisè propter excellentiam increatam participatam, aut excellentiam creatam sanctitatis & gloriæ, sine exclusione amoris, admirationis, quæ illi debetur propter increatam excellentiam, quam ut Deus habet per identitatem, non indecenter tractamus eum: at adorando illum præcisè propter excellentiam increatam participatam, aut excellentiam creatam sanctitatis & gloriæ, illum tractamus indecenter, etiam si non excludamus adorationem supremam, ipsi aliunde debitam: videtur enim persona eo ipso indecenter tractari secundum prudentem estimationem, quodd non honoretur perfectissimo honore, ipsi propter maximam suam excellentiam debito; sive publicè, sive privatim honoretur; nisi tamen cedat jure suo, & permittat sibi minorem exhiberi honorem, aut is qui honorat, aliunde jus habeat ad minorem honorem, vel non teneatur ad majorem exhibendum.

Quæres. Utrum humanitas Christi possit per se & præcisè adorari non adorato Verbo?

Ad hanc questionem Suarez disputatione proximè citata sect. 3. respondet, 1. „ Propriam & usitatam adorationem dirigendam esse ad personam, vel suppositum: nam propriè illud habet excellentiam, & potestatem, & dominium, & reliqua in quibus adoratio fundatur. 2. Nihilominus tamen non repugnare, ipsammet humanitatem, quæ reipsa conjuncta est Verbo, cogitatione præscindere, & circa illam occupari per actus adorationis, ita ut illa sola sit materia, in qua tales actus versentur: hoc enim licet minùs proprium sit, nullam tamen repugnantiam involvit, cum in tali natura sit sufficiens principium adorationis.

Hanc Suarez sententiam acriter impugnat Vasquez hic disput. 96. ubi cap. 4. sic loquitur: „ Mihi sanè summopere placuit sententia eorum, qui affirmant, in univarium, humanitatem Christi nunquam decenter adorari, nisi adorata simul Deitate, & ipso Verbo, cui est unita. „ Vasquesio libenter assentimur. 1. Quia adoratio videtur semper esse dirigenda ad personam; nam ut observat Suarez ipse, propriè loquendo, non natura, sed persona habet excellentiam, in qua fundatur adoratio. Ita docet S. Thomas hic qu. 25. art. 1. in O. ubi ait: Propriè honor exhibetur toti rei subsistenti: non enim dicimus, quodd manus hominis honoretur, sed quodd homo honoretur. Et si quandoque contingat, quodd dicatur honorari manus, vel pes alicujus, hoc non dicitur ea ratione, quodd hujusmodi partes secundum se honorentur: sed quia in istis partibus honoratur totum. Unde juxta S. Doctorem, quando honoramus humanitatem Christi, vel ejus vulnera v.g. non ea secundum se, sed Christum ipsam totum in illis honoramus.

2. Quia humanitatem per se & præcisè honorare non possumus tantum, quantum honorari potest; cum possit simul cum Verbo, cujus natura est, adoratione suprema & perfectissima latrice coadorari. Videtur autem humanitas Christi, cum adoratur sive publicè, sive privatim, indecenter tractari, si non adoretur tantum, quantum adorari digna est, adeoque si non adoretur una cum Verbo sibi substantialiter conjuncto, propter increatam excellentiam Verbi. Affert etiam pro hac sententia Patres & Concilia Vasquesius, qui consuli potest.

ARTICULUS IV.

Utrum Angeli beati, & sancti homines vita sancti & cum Christo regnantes in cælis, sint adorabiles cultu aliquo sacro.

Primus, qui sacrum cultum Sanctorum reprobat, & Christianis objicit, videtur fuisse Julianus Apostata. Ex hæreticis verò primus cultum hunc damnavit Leo Ilausus, quem secutus est filius ejus Constantinus Copronymus, qui edicto publicè proposito invocationem, & cultum Sanctorum prohibuit; in quo etiam insigniter blasphemans, ajebat beatam Virginem, quam Dei Matrem appellare dedignabatur, dignam quidem fuisse honore aliquo, quandiu Christum in utero gestavit, postea verò nullo honore dignam fuisse. Copronymum, hominem luxuria, idololatria, homicidiis, & arte magica infamem, multis post sæculis secuti sunt Vvicleffita, & Vvicleffitas Calvinus, & Centuriatores, qui honorem sacrum, quem Sanctis deferret Ecclesiæ, idololatriam appellant. Sed contra illos omnes sit

RESPONSIO I.

Angeli beati, & homines sancti, cum Christo regnantes, adorandi sunt.

Præb. 1. Ex Scriptura, in qua dicuntur iusti ac prudentes viri adorasse sanctos Angelos. Nam v. gr. Josue cap. 5. hæc leguntur: Cum autem esset Josue in agro vrbis Jericho, levavit oculos, & vidit virum stantem

tem contra se, evaginatam tenentem gladium, perrexitque ad eum, & ait: Noster es, an adversarium? Qui respondit: Nequaquam: sed sum princeps exercitus Domini, & nunc venio. Cecidit Josue praeus in terram, & adorans ait, &c.

Prob. 2. Ex usu & praxi veteris Ecclesiae, quae dies festos instituit, & templa Deo dicavit in memoriam & honorem Sanctorum, ut testes sunt S. Augustinus sermone 1. de beatis Petro & Paulo, ubi ait: *Beatissimum Petrum piscatorem modo gentibus provoluit adorari gentium multitudo credentium.* Et S. Gregorius Nazianzenus orat. in laudem Cypriani martyris, in qua sic loquitur: *Cyprianus fere nobis effluxit, o grave damnum! idque vos passi estis, qui in eum omnium maxime suspicatis, annisque honoribus festisque celebratis.*

Ejundem Ecclesiae veteris praxim testantur veteres Synodi, nempe Laodicensis can. 31. quo dicitur: *Non oportet Christianum, derelictis martyribus Christi, abire ad falsos martyres: hi enim alieni a Deo sunt.* Et Gangrensis can. 20. quo dicitur: *Si quis per superbiam, tanquam perfectum se existimans, conventus qui per loca, & basilicas sanctorum Martyrum sunt accusaverit, vel etiam oblationes, quae ibidem celebrantur, spernendas esse crediderit, memoriasque Sanctorum contemnendas putaverit, anathema sit.*

Prob. 3. Autoritate Patrum, pro quibus omnibus hic erunt S. Ambrosius serm. 6. ubi haec habet: *Igitur, fratres, quotiescumque memoriam Martyrum celebramus, praetermissis omnibus seculi actibus, sine aliqua dubitatione concurrere debemus reddere illis honorificentiam, qui nobis salutem profusione sui sanguinis pepererunt. praesertim cum dicat ad Sanctos suos omnipotens Deus: Qui vos honorat, me honorat; & qui vos spernit, me spernit: Quisquis ergo honorat Martyres, honorat & Christum; & qui spernit sanctos, spernit & Dominum.* Et S. Damasc. lib. 4. Orthodoxae fidei c. 16. ubi ait: *Sanctis ut Christi amicis & Dei filiis atque heredibus, honor haberi debet.* Et inferius: *Equid igitur causa esse potest, quin eos honore complectamur, qui Dei servi & amici ac filii appellati sunt?* His adde Nazianzenum & Augustinum, verbis supra laudatis.

Prob. 4. Autoritate Synodi septimae generalis, quae fuit Nicana secunda. Haec in fidei definitione, postquam definiit, in sanctis Dei Ecclesiis & sacris vasis, &c. imagines Christi, B. Virginis, & aliorum Sanctorum collocandas esse ad venerationem, hanc rationem subjicit: *Imaginis enim honor ad primitivum transit, & qui adorat imaginem, adorat in ea depicti substantiam.* Juxta hanc igitur Synodum, Sancti in imaginibus suis adorari possunt; & honeste adoramus imagines Sanctorum, quia adorando illas, adoramus Sanctos ipsos, quorum sunt imagines. Sic autem ratiocinando, Synodus evidentissime supponit ut veritatem etiam ab ipsis Iconoclastis receptam, Sanctos honeste adorari propter excellentiam eis intrinsicam gloriae ac sanctitatis.

Et verò, quod non est hic praetermittendum, Synodus pseudo-septima, quae fuit Iconoclastarum sub Constantino Copronymo, postquam can. 16. imaginum sacrarum ulum proseripsit his verbis: *Si quis Sanctorum omnium ideas in imaginibus inanimatis & mutis, materialibus coloribus depingere studeat, cum nullum omnino usum afferant picturae, anathema; canon. 17. sic aperte definit Sanctos ipsos invocandos esse, ac venerandos: Si quis non constitetur omnes, qui a seculo hucusque, & ante legem, & in lege, & in gratia a Deo data fuerunt, Sanctos venerandos esse coram Deo & anima & corpore, & horum intercessionem non petierit, utpote qui libertatem apud Deum habeant pro mundo secundum ecclesiasticam traditionem intervenire, anathema.* Ex quo apparet, tunc temporis traditionem de invocandis & honorandis Sanctis in caelo regnantibus cum Christo, adeo receptam & constantem fuisse, ut à Copronymo ad Sanctorum intercessionem, & venerationem procri-

bendam adduci non potuerint Episcopi Iconoclastae, quos proinde à Calvino & Centuriatoribus impietate superari manifestum est.

Prob. 5. Autoritate Concilii Tridentini sess. 25. in decreto de invocatione, vel veneratione & reliquiis Sanctorum, &c. Et ratio est, quia Sancti propriam habent excellentiam, vi cuius cultu, ac veneratione digni sunt.

Obj. 1. Scriptura reprehendit cultum sanctorum; nam 1. Deuteronom. cap. 6. dicitur: *Dominum Deum tuum adorabis, & illi soli servies.* 2. 1. ad Timoth. cap. 1. sic loquitur Apostolus: *Soli Deo honor & gloria.* 3. Dæmoni adorationem postulanti Christus respondit: *Scriptum est: Dominum Deum tuum adorabis, &c.* 4. Actuum cap. 4. Paulus & Barnabas Lycaones, ipsos adorare volentes, impediunt. 5. Actuum cap. 10. Cornelius adorans Petrum, ab eo prohibetur. 6. Apocalypsis cap. 19. Angelus Joannem, ipsum adorantem, prohibuit. 7. Mardocheus constanter recusavit coram Amano genuflectere, Ester cap. 3.

Resp. neg. objectionem. Ad 1. & 2. probationem Resp. In illis locis agi de adoratione suprema patriae. Ad 3. Resp. Dæmonem postulasse adorationem patriae, & aliunde illum omni reverentia indignum esse: unde jure merito repulsum à Christo passus est. Ad 4. Resp. Lycaones patriae adorationem Paulo & Barnabae obtulisse: unde Paulus & Barnabas illos prohibere debuerunt. Ad 5. Resp. Cornelium volentem adorare Petrum, à Petro prohibitum fuisse prae modestia, non quod Cornelius eum adorando peccaret. Ad 6. Resp. Angelum à Joanne adorari noluisset, ut singularem suam erga humanitatem assumptam à Verbo, reverentiam ostenderet.

Nota. Ante incarnationem, boni Angeli passi sunt se ab hominibus adorari: at post incarnationem non patiuntur, propter singularem reverentiam, quam habent humanitati Christi, & propter singularem dignitatem, quam tota natura humana ex Verbi incarnatione accepit.

Ad 7. Resp. Cum Vasquesio, Mardocheum noluisset coram Amano genuflectere, quamvis haec genuflexio non esset cultus patriae (nam credibile non est, Assuetum subditis suis imperasse, ut Amano deferrent cultum divinum, quem ipse sibi nunquam exegerat) Mardocheum, inquam, noluisset coram Amano genuflectere, quia ipse Judaeus erat, & apud Judaeos nonnisi soli Deo genuflexio communiter exhibetur; Regibus autem & principibus raro, nec nisi ex magna causa: Quare Mardocheus merito timuit, ne aliis praeberet scandalum, si passim Amano genuflecteret.

Obj. iterum. Patres passim dicunt, adorationem soli Deo exhibendam esse. Item Concilium Laodicenum can. 35. anathematizat eos, qui colunt Angelos. Item Sancti non degunt nobiscum. Ergo nec debemus, nec possumus eos adorare. Item de fide non est, hunc hominem, puta Petrum Apostolum, sanctum esse, & esse in caelo. Ergo, &c.

Resp. ad 1. Patres, quando hoc dicunt, loqui de adoratione absoluta & suprema patriae. R. ad 2. Concilium Laodicenum prohibere, can. cit. cultum malorum angelorum, seu Dæmonum. R. ad 3. neg. conf. Ex eo enim quod nobiscum non degunt, non minus digni sunt reverentia, immò verò idcirco digniores sunt, quia sunt in feliciore & sanctiori statu, vitamque sanctiorem agunt, & cum Christo regnant. Præterea, rerum nostrarum cur amgerunt, pro nobis orando, & omnia quae ad eorum statum pertinent, cognoscunt in Verbo, in quo proinde vident cultum, quem illis exhibemus, & quoties exhibemus. Resp. denique ad 4. 1. neg. ant. Cujus falsitas patet ex tractat. nostro de fide. 2. Est ant. neg. conf. Nam saltem de fide est, quod Sancti, in caelo regnantes cum Christo, adorabiles sint; & insuper certum est morali saltem certitudine, Petrum Apostolum sanctum esse, & in caelo regnare cum Christo; quod sufficit ad hoc, ut cultus sacer Petro Apostolo honeste possit deferri.

RESPENSIO II.

Angeli beati, & homines sancti cum Christo regnantes, adorabiles sunt absoluta adoratione dulciæ.

1. Quod sint adorabiles adoratione absoluta, *prob.* Quia adoratio absoluta dicitur ea, quæ fundatur in propria & intrinseca excellentiâ rei, quæ adoratur. Sed sancti propriam habent & intrinsecam excellentiam, in qua fundari potest aliqua adoratio. Ergo, &c. *Prob. min.* Nam gratia & gloria Sanctorum est aliquid ipsis inherens, illisque tribuens excellentiam quandam cultu dignam.

2. Quod hæc absoluta adoratio, quæ sanctis exhiberi potest, sit adoratio dulciæ, *Prob.* Quia adoratio dulciæ est ea, quæ medium locum tenet inter adorationem latriæ, & adorationem merè humanam & politicam, ita ut sit ordinis inferioris quàm omnis adoratio latriæ, & superioris ordinis, quàm omnis adoratio merè humana & politica. Atqui adoratio absoluta, quæ sanctis potest exhiberi, talis est. Ergo, &c.

Prob. min. Nam excellentia gratiæ & gloriæ, in qua fundatur adoratio absoluta, quæ sanctis potest exhiberi. 1. Est excellentia creata, proindeque ordinis inferioris, quàm excellentia increata, in qua fundatur omnis adoratio latriæ, tam inferior quàm superior. 2. Est excellentia supernaturalis, adeoque ordinis superioris, quàm excellentia naturalis, in qua omnis adoratio merè humana & politica fundatur. Ergo absoluta adoratio, quæ sanctis exhiberi potest, est inferioris ordinis, quàm omnis adoratio latriæ, & superioris, quàm politica: adoratio enim absoluta proportionatur excellentiæ in qua fundatur, & propter quam exhibetur, & est cum illa in eodem ordine, ut per se manifestum est.

Obj. 1. Quando adoratur Sanctus, quia sanctus est, adoratur, quia amicus Dei est. Ergo adoratur propter Deum, adeoque adoratur adoratione respectiva latriæ, & sic non adoratur adoratione absoluta dulciæ. *Resp. neg. conseq.* nam Sanctus quando adoratur, quia sanctus est, adoratur propter propriam & intrinsecam excellentiam luminis gloriæ, gratiæ habitualis, & aliorum donorum supernaturalium, quæ illum reddunt proportionatum amicitiae divinæ, eaque dignum: unde sequitur tantum, quod tunc Sanctus adoretur propter aliquid sibi proprium, & intrinsecum, habens ordinem ad Deum. Aliud autem est, Sanctum adorari propter aliquid habens ordinem ad Deum, sibi proprium & intrinsecum; & aliud, Sanctum adorari propter Deum, seu propter increatam Dei excellentiam.

Confirmatur hæc nostra responsio. Nam si Sanctus adoratur propter Deum, quando adoratur quia sanctus est, & amicus Dei; vel adoratur immediate propter Deum, vel saltem mediatè. Neutrum dici potest. Non primum: nam tunc Sanctus adoratur immediate propter propriam sibi & intrinsecam excellentiam. Ergo non adoratur immediate propter increatam excellentiam Dei. Non etiam secundum. Nam tunc adoratur Sanctus propter propriam sibi & intrinsecam excellentiam, quæ colitur propter se, non propter excellentiam divinam: qui enim adorat Sanctum, quia sanctus est, hæret in propria & intrinseca excellentia Sancti, quæ propter se honorabilis est, & quam honorans intendit honorare propter se.

Quod si Sanctus adoraretur propter sanctitatem suam, honoratam non propter se, sed præcisè propter excellentiam naturæ divinæ, cuius est singularis quædam participatio, tunc adoraretur mediatè propter Deum; sicut propter illum immediate adoraretur, si adoraretur præcisè quia à Deo diligitur; vel quia est quoddam Dei templum, quod Deus specialiter inhabitat; aut imago quædam, in qua magis ad vivum relucet divina bonitas & excellentia. In utroque autem casu, adoratio Sancti esset non adoratio absoluta dulciæ, sed adoratio respectiva latriæ. Sapienter autem monent Scholastici post S. Thomam hic qu. 25, art. 5, ab huiusmodi Sanctorum adoratione abstinendum esse, tum ad vitandum periculum erroris & ido-

latriæ, tum quia Sancti adorabiles sunt adoratione absoluta, propter propriam & intrinsecam excellentiam; & melius est illis, sic adorari propter excellentiam propriam, quamvis creatam, quàm adorari adoratione relativa propter excellentiam alienam, etiam increatam.

At inquit. Deus communiter dicitur honorari in Sanctis, qui honorantur propter sanctitatem suam. Non nisi quia quando honorantur propter sanctitatem suam, propter Deum honorantur. Ergo, &c. *Resp. neg. min.* Deus dicitur honorari in Sanctis, non quia honorantur propter Deum, sed quia propter specialem, quam habent cum Deo conjunctionem, honoratio illorum est quædam honoratio Dei, & illorum inhonoratio est quædam Dei inhonoratio: sicut honoratio ministri, vel consanguinei Regis, est quædam honoratio Regis, & inhonoratio ministri, & consanguinei Regis, est quædam Regis inhonoratio in prudenti æstimatione. Præterea, Deus dici potest honorari in Sanctis, qui honorantur, quia sanctitas propter quam honorantur, est excellens quædam participatio naturæ divinæ, in quam proinde moraliter redundat honor sanctitati illi exhibitus.

Obj. 2. Adoratio quam exhibemus Sanctis ob sanctitatem eorum, non elicitur ab habitu supernaturali religionis. Ergo non est cultus religiosus, sed merè humanus & politicus. *Resp. neg. conseq.* Itaque probabilius quidem est, adorationem dulciæ, & adorationem latriæ, propter nimiam excellentiarum, in quibus fundantur, diversitatem, non elici ab eodem habitu supernaturali, sicque probabilius quidem est, habitum supernaturalem religionis versari circa solum cultum latriæ, & cultum dulciæ esse ab alio supernaturali habitu innominato: at nihilominus adoratio dulciæ, quæ sanctis exhibetur propter excellentiam gloriæ & sanctitatis, quam habent, cultus est sacer ac religiosus. 1. Quia maximam habet cum cultu divino affinitatem; unde qui colit Sanctos propter sanctitatem eorum, hoc ipso promptissimus est ad colendum Deum. 2. Quia per eadem ferè signa omnia exercetur, quibus exercetur cultus divinus, ut manifestum est ex praxi Ecclesiæ. 3. Quia exhibetur propter excellentiam, quæ est singularis quædam, eximia, & supernaturalis participatio divinæ naturæ. Hinc Sanctorum inhonoratio, etiam quæ talis est, est sacrilegium, non quidem strictè loquendo, quia quæ talis, non opponitur virtuti religionis, sed paulò latius, quia quæ talis, seu quæ inhonoratio Sanctorum est, cultui sacro ac religioso opponitur. Dico inhonoratorem Sanctorum, præcisè quæ Sanctorum inhonoratio est, non esse sacrilegium strictè loquendo: nam sub alia ratione, nempe quæ est etiam quædam Dei inhonoratio, sicut inhonoratio legati Regis, est etiam Regis ipsius inhonoratio, est sacrilegium propriè, quia sub hac ratione virtuti religionis verè opponitur.

RESPENSIO III.

Beata Virgo adorabilis est adoratione absoluta hyperdulciæ.

Et 1. quidem, quod beata Virgo sit adorabilis, evidenter sequitur ex prima responsione. Nam si Angeli beati, & homines sancti adorabiles sunt, à fortiori beata Virgo adoratione digna est. Accedit praxis Ecclesiæ etiam veteris, quæ beatæ Virgini sacrum, ac religiosum cultum exhibuit; dies festos instituit, & templa atque altaria Deo erexit ad eam honorandam.

2. Quod B. Virgo adorabilis sit adoratione absoluta, sequitur ex responsione secunda, & adhuc sic breviter probatur: quia B. Virgo habet propriam & intrinsecam excellentiam, propter quam adorari potest. Hæc autem excellentia duplex est, nempe sanctitas cum gloria, & dignitas maternitatis, quæ est ipsi moraliter intrinseca: ex eo enim quod B. Virgo fuerit Mater Dei Verbi, moralem habet dignitatem, ipsi moraliter intrinsecam.

3. Quod

3. Quod beata Virgo adorabilis sit adoratione hyperdulæ, *Probat*. Quia adoratio hyperdulæ est adoratio dulciæ cuiusdam singularis & eximie. Atqui beata Virgo tali adoratione digna est, tum propter figuralem & eximiam sanctitatem & gloriam, tum propter maternitatis dignitatem singulari modo excellentem, quo duplici titulo Sanctis aliis omnibus, tam Angelis, quam hominibus, singulari modo eminet.

Ita docet sanctus Thomas hic quæst. 25. art. 5. in quo quærit, utrum Mater Christi adoranda sit adoratione absoluta latriæ? & in O. non esse sic adorandam probat his verbis: *Nulli pura creatura rationali debetur cultus latriæ. Cum igitur beata Virgo sit pura creatura rationalis non debetur ei adoratio latriæ.* Tum ut ei adorationem hyperdulæ debitam esse probet, sic prosequitur: *Sed solum* (debetur ei) *veneratio dulciæ, eminentius tamen; quam ceteris creaturis, in quantum ipsa est Mater Dei* (supple & huic divinæ maternitati proportionatam habet sanctitatem & gloriam) *& ideo dicitur, quod debetur ei, non qualicumque dulciæ, sed hyperdulæ.*

Quæres, an non beata Virgo adorari possit adoratione respectiva latriæ, sicut Crux Christi, & aliæ ejus imagines adorantur?

R. Physicè loquendo beata Virgo propter contactum ad Corpus Christi, tam potest adoratione respectiva latriæ adorari, quam Crux Christi; & si propter contactum illum adoretur, adorabitur propter incretam Dei excellentiam, sicut ipsa Crux. Dixi, physicè loquendo: nam à tali adoratione beatæ Virginis abstinendum est, tum ad vitandum periculum erroris, tum quia beata Virgo propriam habet, eamque eminentem excellentiam, propter quam adorari potest adoratione absoluta; in quo disparitas est inter beatam Virginem, & Crucem Domini, quæ secundum se considerata, non est capax venerationis, quæ secundum se nullam habet excellentiam, propter quam creatura rationalis honestè possit ei se submittere: unde aliter adorari non potest, quam adoratione respectiva latriæ, propter excellentiam incretam Dei Verbi, quod in ea ad redimendum genus humanum sese secundum humanitatem Deo Patri obtulit. Vide S. Thomam articulo citato ad 3.

Contra cultum beatæ Virginis objiciunt hæretici S. Epiphanius hæres. 79. quæ fuit Collyridianorum, ubi §. 1. mulieres aliquas reprehendit, quod beatam Virginem colerent. *Etenim, inquit, mulieres quædam currum sive sellam quadratam adornantes, ac linco, desuper extento, solemniter tempore, per aliquot dies panem proponunt, & in Maria nomen offerunt: tum ad unum omnes illos vescuntur.* R. S. Epiphanius mulieres illas reprehendere, non quod cultum dulciæ, vel hyperdulæ beatæ Virginis deferrent, sed quod eam ut Deum colerent adoratione suprema latriæ, eique tanquam Deo munera offerrent. Veritas hujus repositionis patet ex §. 4. ubi cultum à præfatis mulierculis beatæ Virginis delatum impugnans, sic ait: *Sanctum erat Maria corpus, fateor: non tamen Deus illa fuit. Eadem & virgo extitit, & honorata fuit; minime tamen nobis adorandum proposita, sed eam adorans ipsum, qui è sua carne genitus, è coelo ac paterno sinu descenderat.* Cultum igitur à mulierculis Beatæ Virginis exhibitum culpæ S. Epiphanius, quia Beata Virgo non est Deus: quæ ratio manifestè probat tantum, cultum latriæ deferendum non fuisse Beatæ Virginis, & quia mulierculæ illæ eandem Beatæ Virginis exhibebant adorationem, quam ipsa exhibuerat Deo Verbo, ex ea secundum humanitatem genito: hæc autem adoratio erat adoratio suprema latriæ.

Objiciunt iterum hæretici catholicis, quod B. Virgini, ad eam honorandam, titulos deferant, qui soli Deo possunt convenire: nam Athanasius appellat illam regeneratricem, Bernardus restauratricem & advocatam, Ecclesia spem nostram, in Antiphona, *Salve Regina*, B. Ephrem, salutem mundi. Denique in *Simone Theol. Tom. II.*

Ecclesia canitur B. Virgini: *Gaude Maria Virgo, cunctas hæreses sola interemisti in universo mundo.*

Resp. Cum Valquez hic disp. 99. cap. 2. catholicos honoris causa titulos illos beatæ Virginis tribuere, non quod illam habere credant æqualem cum Filio suo dignitatem; sed ad explicandam eximiam illius apud Filium intercessionem. Vocamus igitur beatam Virginem regeneratricem, restauratricem, advocatam, spem nostram, salutem mundi, & cunctarum hæresum domitricem, quia ejus intercessio apud Filium, qui est spes nostra, auctor, & restaurator vitæ spiritualis, & hæresum omnium extinctor, maximi ponderis est; quod ab idololatria toto cælo distare quisque facillè potest videre.

ARTICULUS V.

Utrum imagines Dei & Sanctorum adorabiles sint.

P Ræter Mahumetanos, & Judæos, imaginibus omnibus insensibilibus, hæretici multi imaginum adorationem impugnant, nempe intra quinque priora Ecclesiæ sæcula Marcionistæ primùm, deinde Manichæi, postea Eutychiani, & Theopaschitæ. Sæculo octavo Leo I. Imperator, à Judæis quibusdam artis magicæ peritis delusus, post eum filius ejus Constantinus Copronymus, & Copronymi filius Leo quartus cognomine Chalarus, Nono sæculo Leo Armenus, Michael Balbus, & Theophilus Orientis Imperatores. Eodem sæculo in Occidente Claudius Episcopus Taurinensis, Felices Urgellitani discipulus. Sæculo duodecimo Albigeneses, Sæculo decimo quarto Vvicleffitæ, & sæculo decimo sexto Carlostadii Lutheri discipulus, quem secuti sunt Zuvingiani, & maxime Calvinus. Contra quos omnes sit.

RESPONSIO.

Imagines Dei & Sanctorum adorari possunt.

Prob. 1. Auctoritate Conciliorum particularium, nempe Romani III. sub Gregorio II. anno 726. celebrati, in quo Leo I. Iconoclasta, cum aliis ejusdem hæreseos sectatoribus anathematizatus est, & sacrarum imaginum veneratio confirmata. Hierosolymitani sub Theodoro Patriarcha, quæ, ut in libello synodico dicitur, recens natam Iconoclastarum hæresim anathemati subjecit.

Romani II. sub Gregorio III. anno 732. celebrati à nonaginta tribus Episcopis, in quo de usu sacrarum imaginum decretum editum est, & anathemate percussus, qui huic decreto adversarentur.

Lateranensis sub Stephano III. anno 769. cui cum Episcopis Italis interfuerit Episcopi Galli duodecim, & in cujus actione 4. communi omnium, qui aderant, Episcoporum consensu editus est hic canon: *Si quis sanctas imagines Domini nostri Jesu Christi, & ejus Genitricis, atque omnium Sanctorum secundum sanctorum Patrum statuta venerari noluerit, anathema sit.*

Constantinopolitani anno 842. Theophilo Imperatore Iconomacho è vivis sublato, Michaelis, & matris ejus Theodoræ cura convocati, in quo, pulso Joanne Patriarcha hæretico, & S. Methodio in ejus locum suffecto, sacræ imagines, ut in libello synodico legitur, ad eam venerationem, quæ eis olim debebatur, reductæ sunt. Sic tandem Iconoclastarum hæresis post centum viginti annos in Oriente penitus extincta est.

Et Senonensis celebrati anno 1528. in decret. 14. in quo relatis hisce Damasceni verbis: *Non abs re igitur Apostoli vivificant crucem & sacras crexerunt imagines, quæ cum ab initio nascentis Ecclesiæ debita semper ab orthodoxis veneratione colerentur, nihil illis à sacrosanctis quatuor universalibus Conciliis derogatum est.* In calce dicitur: *Quisquis igitur de Christi vel SS. imaginibus aliter senserit, is Christa & Sanctis*

Oo

inju-

injuriis, cum Vandalensibus pestiferam hæreses labem se noverit incurrisse.

Prob. 2. Auctoritate Conciliorum generalium, nempe Nicæni secundi, anno 787. celebrati, præsidibus Adriani primi legatis, cui cum Tharasio Constantinopolitano & monachis duobus Joanne ac Thoma, qui sedium Orientalium Alexandrinæ scilicet, Antiochenæ, & Hierosolymitanæ locum tenebant, interfuerunt Episcopi 350. Actione autem septima in fidei definitione postquam definitum est venerabiles, ac sanctas imagines proponendas in templis, sacris vasis, & vestibus & in parietibus, domibus, &c. sic Patres loquuntur: *Quanto enim frequentius per imaginalem formationem videntur, tanto qui has contemplantur, alacrius eriguntur ad primitivorum earum memoriam & desiderium, & his osculum & honorariam adorationem tribuendam, non tamen ad veram latviam, que secundum fidem est, quaque solam divinam naturam decet, impertiendam, &c.* Et paulò inferius: *Imaginis honor in prototypum refertur, & qui adoratur imaginem, in ea adoratur depicti subsistentiam.*

Et Tridentini sess. 25. in decreto de sacris imaginibus asserentis: *Imagines Christi, Deiparæ Virginis, & aliorum Sanctorum, in templis præsertim habendas, & retinendas, eisque debitum honorem & venerationem impertiendam: non quod credatur inesse aliqua iis divinitas, vel virtus, propter quam sint colenda; vel quod ab eis sit aliquid petendum; vel quod fiducia sit in imaginibus figenda, veluti olim fiebat à gentibus, que in idolis spem suam collocabant: sed quoniam honos, qui eis exhibetur, refertur ad prototypa, que ille representant; ita ut per imagines quas osculamur, & coram quibus caput aperimus, & procumbimus, Christum adoremus, & Sanctos, quorum illa similitudinem gerunt, veneremur.*

Prob. 3. Ex perpetua Ecclesiæ praxi, veterum testimonio probata in Synodo Nicæna secunda, actione 4. & 5. Et apud S. Damascenum in orationibus, quas conscripsit de imaginum usu & cultu.

Prob. denique 4. Ratione: nam imaginum cultus nulla lege prohibitus est. 1. Enim prohibitus non est lege naturali, quia nullam habet intrinsicam indecentiam. 2. Non est prohibitus lege aliqua positiva: nulla enim ejusmodi lex extat saltem in novo testamento. Præterea, honestum est personam honorabilem honorare non solum in se, sed etiam in imagine: nam eo ipso quod persona aliqua honorabilis est, digna est, ut honoretur non solum in se, sed etiam in iis, quæ specialem aliquam cum illa conjunctionem vel habitudinem habent. Ergo, &c.

Obj. 1. Illud Exodi cap. 20. *Non facies tibi sculptile*, respondet Suarez, verbis illis à Deo Judæis prohibita fuisse tantum idola, & deorum falorum imagines. Vasquez verò quascunque imagines, quæ in forma essent aptæ ad cultum eis exhibendum, Judæis propter nimiam eorum ad idololatriam propensionem prohibitas fuisse contendit. Utraque sententia suam habet probabilitatem: Quare

Resp. Judæis ad summum imagines quaslibet, quæ essent in forma aptæ ad cultum, prohibitas fuisse præcepto divino merè positivo, quod una cum lege veteri antiquatum est.

Obj. 2. Illud Isaïæ cap. 40. *Cui similem fecistis Deum, aut quam imaginem poneris ei?* Resp. Hoc loco & aliis similibus non damnari imagines Dei, sed solum ostendi, quod formati non possit Dei imago, quæ illum repræsentet, ut in se est, cum sit incorporeus, adeoque omni figura careat. Nec aliud volunt Patres, cum imagines Dei improbare videntur.

Obj. 3. Sanctorum Patres, nempe sanctum Irenæum lib. 1. adversus hæreses cap. 15. ubi Gnosticos reprehendit, quod haberent quasdam Christi imagines depictas, quas colebant. Sanctum Ambrosium in oratione de obitu Theodosii dicentem: *Regem (Christum) adoravit (Helena) non lignum utique, quia hic gentilis est error, & vanitas impiorum: sed adoravit illum, qui pependit in ligno, scriptus in titu-*

lo. S. Hieronymum in cap. 3. Danielis, ubi ad hæc verba: *Notum tibi sit, Rex, quia deos tuos non colimus, & statuas aureas, &c.* sic ait: *Sive statuas, sive imaginem auream voluerimus legere, cultores Dei eam adorare non debent. Ergo iudices & Principes sæculi, qui Imperatorum statuas adorant & imagines, hoc se facere intelligant, quod tres pueri facere nolentes, placuerunt Deo.* S. Augustinus in lib. de moribus Ecclesiæ cap. 34. ubi picturarum adoratores carpit. Et S. Gregorium pluribus locis asserentes imagines non esse adorandas.

Resp. ad 1. A S. Irenæo reprehendi Gnosticos, quod illas Christi imagines sacrificiis, ut gentes idola, colerent, atque insuper illas eodem haberent loco, quo imagines Platonis, Pythagoræ, &c. Verba ejus sunt: *Gnosticos se autem vocant, etiam imagines quasdam quidem depictas, quasdam autem & de reliqua materia fabricatas habent, dicentes formam Christi factam à Pilato, illo in tempore quo fuit Jesus cum hominibus, & has coronant, & proponunt, eas cum imaginibus mundi Philosophorum, videlicet cum imagine Pythagoræ, & Platonis, & Aristotelis, & reliquorum, & reliquam observationem circa eas similiter ut gentes faciunt.*

Resp. ad 2. Sanctum Ambrosium loqui de adoratione suprema patriæ, alicui rei primariæ & propter se exhibita, qualem adorationem gentiles idolis suis exhibebant, & qualem Helena, mulier christiana, non ligno, nempe titulo crucis Christi, sed ipsi Christo, qui in cruce pro salute nostra pependit, exhibuit. Quod autem adoratio aliqua cruci Christi exhiberi possit, diserte asserit paulò inferius: *Sapienter, inquit, Helena egit, que Crucem in capite Regum levavit, & locavit, ut Crux Christi in Regibus adoraretur.*

Ad 3. R. S. Hieronymum eos reprehendere, qui id faciebant, quod tres pueri facere noluerunt. Noluerunt autem tres pueri supremum patriæ cultum deferre statuæ aureæ Nabuchodonosoris: quare S. Hieronymus non eos, qui sacras imagines cultu debito propter prototypa venerantur, sed eos qui Imperatorum, quos ut deos habebant, statuis vel imaginibus supremum patriæ cultum deferrebant, reprehendit, ut ex toto contextu manifestum est.

Resp. ad 4. Sanctum Augustinum loco citato carpere illos, qui picturas cultu superstitioso adorabant: *Nolite, inquit, consecrari turbas imperitorum, qui vel in ipsa vera religione superstitiosi sunt, vel ita libidinibus dediti, ut obliiti sint quid promiserint Deo. Novi multos esse sepulchrorum, & picturarum adoratores.* Loquitur ergo S. Doctor, non de quibuslibet picturarum adoratoribus, sed solum de adoratoribus superstitiosis.

Resp. ad 5. Sanctum Gregorium dicere tantum, imagines adorandas non esse ut deos, sicut gentiles idola sua adorabant; vel, si vis, imagines adorandas non esse propter se, in illis sistendo, quasi aliquid in se divinum habeant; nam v. gr. sic loquitur epistola, lib. 7. epistol. 53. ad Secundinum: *Scio quidem quod imaginem Salvatoris nostri non ideo petis, ut quasi Deum colas, sed ob recordationem Filii Dei in ejus amore recalcas, cujus te imaginem videre consideras. Et nos quidem non quasi ante divinitatem ante illam prosternimur, sed illum adoramus, quem per imaginem, aut natum, aut passum, sed in throno sedentem recordamur. Et dum nobis ipsa pictura quasi scriptura ad memoriam Filium Dei reducit animum nostrum, aut de resurrectione latificat, aut de passione demulcet.*

At inquires. S. Gregorius loco citato videtur, cultum omnem seu venerationem imaginibus denegare; cum diserte asserat, illas haberi non ad adorationem, sed solum ad recordationem prototyporum, quæ repræsentant, & quibus in præsentia imaginum, non verò ipsis imaginibus cultus facer deferendus est. Resp. Falsum esse, quod S. Gregorius cultum omnem sacrum sacris imaginibus denegat: nam dicendo; nos prosterni ante imaginem Christi,

sti, hoc ipso agnoscit, adorationem aliquam exhiberi imagini Christi; & dicendo, nos prosterni ante imaginem Christi, non tamquam ante divinitatem aliquam, solum negat, latræ adorationem exhiberi imagini Christi propter se, in ea sistendo tamquam ipsa Deus sit.

Juxta S. Gregorium igitur, quando ante imaginem Christi prosternimur, adorationem ei exhibemus, non propter se, cum nullam in se excellentiam habeat, propter quam adoratione digna sit, sed propter Christum, quem in memoriam nostram revocat, quemque, ante ipsius imaginem prosternendo nos, propter se, seu propter increatam quam habet excellentiam, supremo latræ cultu adoramus. Denique cum videtur sanctus Doctor asserere, facras imagines adhiberi tantum ad recordationem prototyporum, sic loquitur, non ut arceat ab omnimoda illarum adoratione, sed tantum ut significet illas non esse adorandas, nec in Ecclesia Catholica adorari adoratione absoluta, illis primò ac propter se exhibita. Ex his

Intellige eundem sanctum Doctorem, cum sic ait epistolarum lib. 9. epist. 9. ad Severum Massiliensem Episcopum: *Perlatum ad nos fuerat, quod inconsiderato zelo succensus, Sanctorum imagines sub hac quasi excusatione, ne adorari debuissent, confregis. Et quidem, quia eas adorari vetuisses, omnino laudavimus: fregisse vero reprehendimus.* Et paulò inferius: *Aliud est picturam adorare, aliud per picturam historiam, quid sit adorandum addiscere: nam quod legentibus Scriptura, hoc idiotis prestat pictura cernentibus: quia in ipsa etiam ignorantes vident, quid sequi debeant: in ipsa legunt, qui litteras nesciunt.*

Loquitur enim S. Gregorius de adoratione absoluta, rei alicui primariò & propter se exhibita, qualis adoratio imaginibus honestè exhiberi non potest, sed solis prototypis, quæ repræsentant nobis imagines, & repræsentando in memoriam nostram revocant: unde videndo illas, addicimus quid absolute primariò ac propter se adorandum sit. Quod non obstat, quominus imaginibus ipsis venerationem aliquam exhibeamus, illas vel cum prototypis quæ repræsentant, concomitanter & quasi per accidens adorando, vel etiam illas adorando per se, non tamen propter se, sed propter prototyporum excellentiam, ad quam habitudinem aliquam habent. Hinc dicitur cap. *Venerabiles*, de consecratione dist. 3. desumpto ex Synodo septima act. 6. *Venerabiles imagines Christiani non deos appellant, neque serviunt eis ut diis... sed ad memoriam & recordationem primitivorum venerantur eas, & adorant.*

Hinc etiam eadem sels. 6. audiente & consentiente universa Synodo, Epiphanius diaconus dicit: *An nondum sentimus, probum & laudabilem esse imaginum erectionem? an non sentimus, spiritualiter nos per eas referri ad prototyporum recordationem? Sane sentimus. Quapropter non indignas habebimus eas honore, salutatione, & veneratione, debitamque adorationem illis dare debemus. Sive igitur placebit salutationem, sive adorationem appellare, idem profectò erit, modo sciamus excludi latræ, &c. Et inferius: Qui verò dicunt, sufficere usum imaginum ad memoriam solum, non verò ad salutationem eas habendas, illud quidem recipientes, hoc verò recusantes, semi-probi quadamtenus & falsò veri, ut ita dicam, deprehenduntur; altera quidem parte veritatem consistentes, ex altera verò perversè agentes. O insignem quoque horum insaniam!*

Obj. 4. Concilium Eliberitanum can. 36. quo dicitur: *Placuit, picturas in Ecclesia esse non debere; ne quod colitur & adoratur, in parietibus depingatur.* Resp. Ab hoc Concilio, quod generale non fuit, nec approbatum à Sede Apostolica, non prohiberi absolute imagines, sed solum ne pingantur in parietibus, non ut ne in parietibus depictæ adorentur, sed quia sic depictæ, non poterant amoveri, atque ita persecutionis tempore gentiliùm ludibrio

Simonet Theol. Tom. II.

exponerentur: quæ ratio jam à multis sæculis locum non habet.

Obj. 5. Concilium Constantinopolit. à trecentis triginta & octo Episcopis sub Constantino Copronymo celebratum, in quo usus & cultus imaginum proscribitur est, can. 16. ut videre est act. 6. Synodi Nicænæ secundæ. Resp. Hujus Concilii, vel potius conciliabuli, nullam esse auctoritatem: Quia 1. Rom. Pontifex nec per se, nec per Legatos suos illi interfuit. 2. Illi nec per se, nec per Legatos consensere Alexandrinus, Antiochenus, & Jerolymitanus Patriarchæ. Quod utrumque expressè testatur Zonaras in vita Constantini Copronymi: *Copronymus, inquit, multis Episcopis sibi suffragantibus convocatis, quorum princeps erat Theodosius Ephesus, & Hasilas Pergamus, per eos quidquid libuit decrevit, nemine vel ex veteri Roma, vel ex aliis Patriarchis presente. Eum concursum prophanorum hominum Synodum ocumenicam appellare non dubitavit.* Idem habet Sedrenus in compendio historiarum. 3. Concilium illud à Stephano II. Summo Pontifice reprobatum fuit, ut testatur Adrianus I. in epist. ad Constantinum & Irenem Augustos, & ab universa Ecclesia rejectum.

Porro sapienter observat Bellarminus lib. 2. de imaginibus Sanctorum cap. 14. præfatum conciliabulum Constantinopolitanum imprudenter laudari à Calvino & Centuriatoribus, quia Concilium illud, etiam si de imaginibus impiè senserit, tamen de cultu & invocatione Sanctorum, & de meritis bonorum operum sensit quod sentit Ecclesia, & anathema dixit iis, qui docent id quod docent Calvinus & Centuriatores: nam anathematizat can. 15. eos, qui non invocant beatam Virginem. Can. 17. eos, qui non colunt, nec invocant Sanctos alios. Et can. 18. eos, qui non credunt Deum unicuique secundum sua opera retributurum in altera vita.

Porro nobis etiam opponunt novatores Concilium aliud Constantinopolitanum, adversus imagines sub Leone Isauo, Copronymi decessore celebratum. Sed similiter respondemus, conciliabulum hoc nullius esse auctoritatis; cum celebratum fuerit sine auctoritate Romani Pontificis, & sine consensu Patriarcharum aliorum omnium, Constantinopolitani, Alexandrini, &c. & à Gregorio II. in Synodo Romana reprobatum, ut testatur libellus synodicus, & Hadrianus I. in epist. ad Carolum Magnum.

ARTICULUS VI.

De Concilio Francofordiensi.

Obj. 6. Concilium Francofordiense, à quo assensum Centuriatores reprobam fuisse Synodum VII. seu Nicenam II. quæ imagines retinendas, & honorandas esse definiverat. Ad hanc objectionem Bellarminus lib. 2. de imaginibus cap. 14. responderet tria. Et primò quidem, quidquid Francofordiense Concilium definierit, non esse magni faciendum, quia sine dubio illi anteponi debet Concilium Nicænum II. quod certum est fuisse universalius, antiquius, & sine controversia à Summo Pontifice approbatum: Nam in eo adfuere Legati Hadriani I. cum Patriarcha Constantinopolitano, & Legatis aliorum Patriarcharum; & rursus approbatum fuisse à Leone III. Hadriani successore. Patet ex Ivone decreti part. 4. cap. 147.

Secundò, nihil Catholicis Francofordiensem Synodum obesse, si quod dicunt Centuriatores cent. 8. cap. 9. verum est: nam ipsi dicunt, Synodo Francofordiensi non consensisse, sed repugnasse Hadrianum, & Legatos ejus. Certum autem est Synodum, cui Romanus Pontifex repugnat, nullius esse auctoritatis, ut patet experientia: nulla enim Synodus unquam habita est legitima, cui Romanus Pontifex repugnaverit. Præterea, ibidem Magdeburgenses dicunt, Nicenam Synodum ab Hadriano confirmatam fuisse: Concilium autem Francofordiense reprobatur.

Oo 2 Syno-

Synodum factam sine autoritate Papæ, ut patet ex libris Carolinis. Ergo Magdeburgensium ipsorum iudicio, non Nicæna nostra Synodus, sed aliqua alia in Concilio Francofordiensi reprobata est.

Tertio, rem esse incertissimam, quid in Synodo Francofordiensi statutum sit de imaginibus; nam auctores antiqui non sibi constant, sed contraria conjungunt. Multi verò Historici recentiores dicunt in Synodo Francofordiensi damnatam Synodum de tollendis imaginibus, quam Græci Septimam generalem vocabant, ut Platina, Blondus, Sabellicus, & Paulus Æmilius. Denique relata Alani Copi sententia, quam ait suspicari se falsam esse, & allatis suspicandi rationibus, addit videri sibi in Synodo Francofordiensi verè reprobam fuisse Nicænam II. Synodum, sed per errorem & materialiter: nam Author, inquit, librorum Carolinorum imposuit Synodo, illicque duo mendacia obtruxit. Unum mendacium fuit, in Synodo Nicæna definitum fuisse, ut imagines adorarentur cultu latriæ; alterum mendacium, decretum illud factum à Græcis sine consensu Papæ Romani. His duobus mendaciis pro veritate habitis Synodus Francofordiensis merito reprobavit Nicænam Synodum, tamquam prophanam, illegitimam.

Quod illa duo mendacia fuerint persuasa Concilio, Bellarminus probat ex libris Carolinis, & ex antiquis Authoribus, qui falsam Synodum, quæ decreverat imagines esse adorandas, reprobam esse scribunt, & sine dubio per illud adorandas, intelligunt adorandas cultu latriæ; cum ipsi quoque imagines venerandas esse doceant. Porro verè mendacia esse, quod Synodus Nicæna caruerit autoritate Papæ, & quod decreverit imagines adorandas cultu latriæ, demonstrat idem Author ex actis hujus Synodi. Sed

Quod duo illa mendacia obtrudi potuerint Synodo Francofordiensi, vix ac ne vix quidem credibile est: nam I. in hac Synodo adfuere Legati summi Pontificis Hadriani I. cuius iussu convocata à Carolo Magno fuerat, atque adeo hæc Synodus faciliè instrui potuit à Legatis illis, qui proculdubio Authori librorum Carolinorum, Nicænam Synodum sine Summi Pontificis consensu celebratam fuisse mentienti, naviter resistissent, osque obtruxissent.

2. Dato quod Synodus Francofordiensis Legatis Pontificiis fidem habere noluisset, habebat præ manibus genuina Nicæna Synodi acta, quæ legati illi secum attulerant, & in quibus, quotquot habebant oculos, legere poterant, in ea Synodo non modò definitum non fuisse, imagines adorandas esse cultu latriæ, sed è contra disertis verbis declaratum in fidei definitione, salutationem & honorariam adorationem imaginibus exhibendam, non esse veram latriam; quippe quæ solum divinæ naturæ comperit.

Adde quod Author librorum Carolinorum nullibi in quatuor suis libris asserere ausus sit Nicænam Synodum definivisse, cultum latriæ imaginibus exhibendum. Hunc enim errorem aliquibus tantum privatis per calumniam impingit; ut Constantino Constantiæ Cypri Episcopo, quem lib. 3. cap. 17. mentitur dixisse, se suscipere & amplecti sanctas & venerandas imagines eadem veneratione & adoratione, quam exhibet sanctissimæ Trinitati: quare mendacium hoc, nempe à Nicæna Synodo definitum, imagines cultu latriæ adorandas, Synodo Francofordiensi obtrudere voluisse Authorem librorum Carolinorum, sine fundamento dicitur.

Ex his etiam manet confutata conjectura Genebrardi in suo chronico, sub anno 794. in hunc modum divinantis: *Addo, Patres qui Francofurtum conveniant, non satis habuisse perspectam Nicæna Synodi sententiam, ac fuisse deceptos falsis rumoribus ac scriptis; nam contra eam sic dimicaverunt, ac si ad statuendam imaginum adorationem simpliciter incubisset, cum potius de retinendis imaginibus sanxisset & egisset adversus Constantinopol. VII. pseudo-Synodum, quæ de confringendis & omnino tollendis, paulo antea*

canones tulerat: cum enim Synodus Francofordiensis præ manibus habuerit acta Nicæna Synodi, & præfentes Legatos Pontificios; gratis omnino dicitur, eam decipi potuisse falsis rumoribus, & scriptis, seu libris Carolinis. Porro quod subjungit, Nicænam Synodum egisse tantum de retinendis imaginibus, & tantum sanxisse retinendas, aperte falsum est, ut patet ex definitione hujus Synodi, in qua decernitur imagines non solum retinendas, sed etiam adorandas, quamvis non adoratione latriæ, qualem idolis suis exhibebant gentiles.

Ad propositam difficultatem Alanus Copus dial. 4. cap. 18. & 19. respondet, in Synodo Francofordiensi solum damnatam fuisse Synodum Constantinopolitanam Iconoclastarum, sub Constantino Copronymo celebratam, quam Iconoclastæ, ut septimam generalem falsò venditabant, & in qua ulius sacrum imaginum proscriptus fuerat: Nicænam verò Synodum, quæ verè septima generalis est, non solum non esse damnatam à Francofordiensi Concilio Patribus, sed etiam confirmatam. Sententiam hanc ambabus ulnis amplectitur Sanderus lib. 2. de imaginibus cap. 5. & probatur auctoritate recentiorum Historicorum, ut Platina in vita Adriani I. Laurentii Suri in suo Conciliorum tomo tertio; Pauli Æmilii lib. 2. de gestis Francorum, prope finem, ubi asserit Concilium Francofordiense egisse contra hæreticos, qui damnabant imagines, & in eo imaginibus suum honorem servatum esse; ad quos accedit autoritas Concilii Senonensis celebrati anno 1528. & decreto decimo-quarto sic loquentis: *Insurgentibus tandem imaginum everforibus, Romani Pontifices tanta animi constantia resistere, ut illi septima tandem apud Nicæam Synodo, concordia Patrum assensu damnarentur: & Carolus ille, cognomento Magnus, Francorum Rex Christianissimus, Francofordiensi conventu ejusdem erroris suppresserit insaniam, &c. Sed*

Quod Synodus Nicæna II. à Francofordiensi suscepta & confirmata fuerit, repugnat antiquioribus Scripioribus, ut Hincmaro loco infra citando, ubi asserit Synodum, Nicæna non longè ante ejus tempora celebratam, in generali Concilio à Carolo Magno in Francia convocato destructam, ac penitus abdicatam; Adoni Viennensi in chronico, ubi sub anno 792. sic ait: *Sed Pseudo-Synodus, quam septimam Græci appellant, pro adorandis imaginibus, abdicata penitus est.* Reginoni libro 2. sub anno 794. sic loquenti: *Pseudo-Synodus Græcorum, quam pro adorandis imaginibus fecerant, à Pontificibus (hoc est, à Francofordiensi Concilio Episcopis) rejecta est.* Aimoino in Annalibus Francorum, qui sub anno 794. hæc habet: *Ibi etiam (nempe Francofurti) Synodus, quæ ante paucos annos Constantinopoli congregata sub Irene & Constantino filio ejus, septima & universalis ab ipsis appellata est, ut nec septima, nec aliquid diceretur, quasi supervacanea ab omnibus abdicata.* Et Eginharto, quem primum nominari oportuit, ejus verba referemus.

Quod autem non solum Hincmarus, sed etiam alii hic à nobis citati, de Synodo Nicæna II. loquantur, patet pro Reginone & Adone, ex eo quod loquantur de Synodo à Græcis facta pro adorandis imaginibus; & pro Aimoino, ex eo quod loquatur de Synodo congregata sub Irene, & Constantino filio ejus, & quam Græci septimam & universalem appellant: nam Synodus à Græcis pro adorandis imaginibus sub Irene & Constantino filio ejus facta, & ab ipsis septima & universalis appellata, alia certè esse non potest, quàm Synodus Nicæna II. Porro dicere, quod hi omnes mentiantur, vel libri eorum corrupti sint, ut dicit Alanus, Alano divinantium parum, vel potius nihil prodesse potest: neque potest ob stare, quod Aimoinus ponat Constantinopolim pro Nicæa: quod enim addit, videlicet Synodum sub Irene, & Constantino filio ejus celebratam, sufficientissimè indicat Nicænam II. relatis aliorum sententiis.

Quid in præfenti controversia tenendum nobis videatur,

deatur, sequentibus numeris accipe. 1. Concilium Francofordiense Constantinopolitanam Synodum sub Copronymo celebratam, in qua abolendas sacras imagines definitum fuerat, damnavit & execratum est, sicut jam damnaverat & execrata fuerat Synodus Gentiliaca sub Pipino Rege celebrata anno 767. Colligimus ex præfatione libri primi Carolini, in qua dicitur: *Gesta sane est ante hos annos in Bithynia partibus quedam Synodus, tam incaute tamque indiscreta procacitatis, ut imagines, in ornamentis Ecclesie & memoria rerum gestarum ab antiquis positas, incaute aboleverit abdicatione. Et inferius: Gesta præterea est ferme ante triennium & altera Synodus illis in partibus, ab eorum, qui priorem gesserant, successoribus, vel à plerisque qui in priore disset voto, non tamen distat errore: etsi dispar est negotio, est tamen compar flagitio. Et inferius: Nos denique prophetici, Evangelici & Apostolici Scripturis contenti omnes novitates vocum, & sultiloquas adinventiones abjicimus ... sicut & eam que propter adorandarum imaginum imprudentissimam traditionem in partibus Bithynie gesta est, Synodum, cujus Scripture textus, eloquentia sensusque carens, ad nos usque pervenit. Et adhuc inferius: Cum igitur præfatarum duarum Synodorum conditores, nec illius, &c. mirum ducimus, cur tante vanitatis vento inflati sint, ut eas non solum agitare præsumpserim, sed etiam sex venerabilibus Synodis adnumerari conati sint, &c.*

Ex quibus verbis omnino videtur argui posse utramque Synodum à Grecis gestam, Constantinopolitanam sub Copronymo, & Nicenam sub Irene & Constantino ejus filio, in Francofordiensi Concilio pariter abjectam & damnatam fuisse: non enim dubitare possumus, libros Carolinos, quamvis mendaciis atque calumniis adversus Nicenam Synodum repletos, in ipso Francofordiensi Concilio, vel continuo post, ad probandam judicii ab eo de utraque Synodo lari æquitatem, ab uno vel pluribus Episcopis exaratos fuisse.

Porro Concilium Francofordiense contra Constantinopolitanam Synodum Copronymi sacras imagines retinendas judicavit, contra Nicenam verò retinendas tantum ad ornamenta Ecclesiarum, & recordationem eorum, quæ per imagines illas repræsentantur, non verò ad venerationem, & honorariam aliquam adorationem. Colligitur ex citata præfatione, in qua sub finem legitur: *Nos denique Esaie vaticinia docti, qui dicit: Hæc via, ambulate in ea, non declinabitis ab ea, neque ad dexteram neque ad sinistram imagines in ornamentis Ecclesiarum & memoria rerum gestarum habentes, & solum Dominum adorantes, & ejus Sanctis opportunam venerationem exhibentes, nec cum illis (Constantinopolitanis) frangimus, nec cum istis (Nicenis) adoramus. Sed*

Hic ex occasione data observa obiter, Concilium Francofordiense imprudenter nobis objici à Lutheranis & Calvinistis: cum ab eo prædamnati fuerint. Censuit enim hoc Concilium, juxta veterem Ecclesiæ traditionem sanctas imagines retinendas esse in templis, & ipsi eas è templis tollunt, franguntque.

2. Itaque Concilium Francofordiense Synodum septimam, sub Irene & Constantino ejus filio Nicææ celebratam rejecit, ejusque definitioni, Legatis Apostolicis ad subscriptionem frustra urgentibus, subscribere constanter vel potius pertinaciter renuit. Quod prob. 1. ex Eginhartho, cujus vel unius autoritas hic posset sufficere: fuit enim Caroli Magni Cancellarius & veluti oculatus testis hæc scribit in chronico: *Synodus etiam, quæ ante paucos annos Constantinopoli sub Irene & Constantino filio ejus congregata, & ab ipsis non solum septima, verum etiam universalis erat appellata, ab omnibus (Francofordiensis Concilii Patribus) abdicata est. 2. Ex Adone, Reginone, Aimoino, quorum verba supra jam relata sunt, & Hincmaro in lib. contra Laudunensem Episcopum c. 20.*

Ejus verba sunt: *Septima autem apud Græcos vocata universalis pseudo-Synodus de imaginibus, quas quidam confringendas, quidam autem adorandas dis-*

Simonnet Theol. Tom. II.

cebant, neutra verò pars intellectu sano definiens; sine auctoritate Apostolica Sedis, non longe ante nostra tempora Nicæa est à compluribus Episcopis habitæ, & Romam missa, quam etiam Papa Romanus in Franciam direxit. Unde tempore Caroli Magni Imperatoris, jussione Apostolica Sedis generalis Synodus in Francia, convocante præfato Imperatore, celebrata, & secundum Scripturarum tramitem traditionemque majorum ipsa Græcorum pseudo-Synodus destructa, & penitus abdicata: de cujus destructione non modicum volumen, quod in Palatio adolescentulus legi, ab eodem Imperatore Romam est per quosdam Episcopos missum.

Ex hoc Hincmari loco habemus, acta Synodi Nicææ II. à Legatis Apostolicis, qui in ea præsederant, Romam allata fuisse; eadem illa acta ab Hadriano I. missa esse in Franciam, ut ab Episcopis confirmarentur, & ab eodem Pontifice jussum, ut nationalis Synodus haberetur; Synodum hanc à Carolo Magno convocatam Francofurtum, quæ civitas erat Franciæ Orientalis; in hac Synodo contra ipem Hadriani Nicæni Concilii definitionem rejectam; denique libros Carolinos, quos intelligit nomine voluminis, quod adolescentulus legerat in Palatio, compositos ad defensionem Synodi Francofordiensis, quantum ad Concilii Nicæni abdicationem ab eo factam attinebat. Porro libros illos Carolus Magnus non per Episcopos, ut falsò narrat Hincmarus, sed per Engilbertum Abbatem, & Capellæ ministrum misit ad Hadrianum, qui eorum contentus refutatione, quam ad Carolum misit, majoris mali vitandi gratia, Synodi Francofordiensis inobedientiam dissimulavit.

3. Concilium Francofordiense Synodum Nicænam rejecit, ejusque definitioni refragatum est; non ex errore facti, sed ex errore juris, hoc est, non quòd Episcopi, qui Francofurti adfuerunt, crediderint à Synodo Nicæna definitum esse, imagines sacras cultu latriæ adorandas; contrarium enim suis oculis in hujus Synodi definitione videre potuerunt, & viderunt; sed quia ipsi versabantur in eo errore, quòd sacris imaginibus nulla prorsus veneratio, seu honoraria adoratio honestè exhiberi posset: nam temporibus illis Gallorum Episcopi, Ecclesiarum suarum, ut aiebant, traditione freti, huic mordicus adherabant sententiæ, quòd imagines Christi, B. Virginis, & Sanctorum aliorum, adhiberi tantum possent ad ornamenta Ecclesiarum, & memoriam ac instructionem fidelium, ut patet ex præfatione libri primi Carolini verbis supra ultimo loco relatis, immò & ex totis quatuor libris, in quibus auctores illorum in hoc unum incumbunt, ut probent nullam venerationem & honorariam adorationem imaginibus exhiberi licet posse.

At inquit. Quòd Patres Francofordienses Nicænam Synodum, quia credebant, in ea definitum, imagines cultu latriæ adorandas, adeòque ex errore facti rejecerint, manifestum videtur ex secundo canone Francofordiensi, quo dicitur: *Allata est in medium questio de nova Græcorum Synodo, quam de adorandis imaginibus Constantinopoli fecerunt, in qua scriptum habebatur, ut qui imaginibus Sanctorum, ita ut deifice Trinitati, servitium aut adorationem non impenderent, anathema judicarentur. Qui supra sanctissimi Patres nostri omnimodis adorationem, & servitium venientes, contempserunt, atque consentientes condemnaverunt.*

R. 1. Recentiores plurimi canonem hunc rejiciunt ut spurium, & fabricatum ab Iconomacho quodam de grege Lutheri & Calvini, qui Eli. Phili. se nominat, & librorum Carolinorum editioni anno 1549. factæ præmisit præfationem, in qua canon ille. Allata est, &c. ferè ad verbum legitur. Sed hanc responsonem confutere necesse non habemus, & malumus fidem habere Sirmundo nostro, asserenti canonem præfatum à se repertum esse in vetusto codice sancti Remigii Rhemensis, adeòque jam in dubium revocari non posse; nec eos, qui canonem illum rejiciunt,

To. 7. Conc.
pag. 1066.

ciunt, juvat, quod in eo Synodus pro adorandis imaginibus celebrata, dicatur facta Constantinopoli: nam recte dici potest eo Constantinopoli positum esse, non pro ea civitate, sed pro ea ditone, in qua celebrata est Synodus: ita ut cum dicitur, Constantinopoli fecerunt, perinde sit ac si diceretur, In ditone Constantinopolitani Imperatoris fecerunt.

2. Ex his verbis: *In qua scriptum habebatur, ut qui imaginibus Sanctorum, &c. anathema judicaretur*, quæ omnino videntur nobis ab Authoribus librorum Carolinorum per fraudem inserta fuisse, nihil contra nos concludi potest: non enim dicitur. In qua definitum habebatur, sed quod longè aliud est: *In qua scriptum habebatur*, quod relativum est ad cap. 17. libri tertii Carolini, in quo per insignem calumniam Constantinus Constantiæ Cypri Episcopus asseritur dixisse, sanctas, ac venerandas imagines suscipere se, eisque eandem; quam Trinitati, adorationem exhibere. Dato autem quod hæc calumnia Patribus Francofordiensibus obtulerit, prorsus incredibile est, quod propter perverbum unius hominis sensum Synodum integram abicere & condemnare voluerint.

Dixi, Authores librorum Carolinorum calumniari Constantinum Constantiæ Cypri Episcopum, cum asserunt eum dixisse, sanctas ac venerandas, &c. Nam actione 3. contrarium disertis verbis asserit Constantinus: lectis enim Theodori Patriarchæ Hierosolymitani litteris, sic ait: *His (Theodori litteris) consentio, & concursus efficitur, suscipiens & amplectens honorabiliter sanctas & venerabiles imagines: atque adorationem, que per latram, id est, Deo debitam servitutem efficitur, soli supersubstantiali & vivifica Trinitati impendo. Et qui ita non sapiunt, neque predicant, a sancta Catholica & Apostolica Ecclesia segreant, &c.* Ex quo vel uno intellige, quam fidem mereantur librorum Carolinorum authores, in iis de quibus Nicenam Synodum insimulant.

Resp. denique 3. Sententiam nostram probati ex his præfati canonis verbis: *Qui supra sanctissimi Patres nostri omnimodis adorationem & servitutem renuentes contempserunt, atque consentientes condemnaverunt.* Quare ergo Francofordiensis Concilii Episcopi Nicenam Synodum contempserunt, & condemnaverunt? Quia omnimodis adorationem & servitutem, seu submissionem imaginibus exhibere renebant. Omnimodis autem adorationem imaginibus exhibere nolle, aliud certe nihil est, quam nullam imaginibus adorationem exhibere velle. Francofordiensis igitur Concilii Episcopi Nicenam Synodum, eò quod sentirent nullam imaginibus adorationem exhibendam, rejecerunt, & condemnarunt, adeoque illam rejecerunt & condemnarunt ex errore juris.

At inquit. Temporibus illis Gallorum Episcopi religiose venerabantur imaginem Crucis, vasa sacra, Evangeliorum libros, & sanctorum Martyrum reliquias, ut aperte colligitur ex capitibus 28. 29. 30. lib. 2. pro imaginibus Crucis, sacris vasis, & libris evangeliorum; & ex cap. 24. lib. 3. pro Sanctorum reliquiis. Ergo prorsus improbabilius dicitur, eos venerationem omnem sacris imaginibus denegasse. Probabis consequ. Quia manifestè par & eadem est ratio v. gr. pro imaginibus Christi, ac pro imaginibus crucis.

Resp. Concesso antecedente neg. consequ. Nam ex iisdem libris Carolinis manifestum quoque est, quod tunc temporis Gallorum Episcopi nullam imaginibus sacris venerationem concederent; quod etiam demonstrari potest ex Jona Aurelianensi, qui annis aliquot post Francofordiense Concilium in lib. 1. contra Claudium Taurinensem, de eo ita loquitur: *Immoderato & indiscreto zelo succensus, non solum picturas sanctarum rerum gestarum, que non ad adorandum, sed solummodo, teste B. Gregorio, ad instruendas nescientium mentes, in ecclesiis suis antiquitus fieri permisse sunt, verum etiam cruces materiales, quibus ob honorem & recordationem redemptionis sue sancta consuevit uti Ecclesia, a cunctis paro-*

chia sue basilicis dicitur delevisse..... Dicitur etiam Claudium eundem adversus reliquias Sanctorum non contemnendas (utpote quorum mors pretiosa in conspectu Domini, eorumque sepulchra, ut a Sanctorum Patribus traditum est, honoranda) quedam nefanda dogmatizasse, &c. Secundum Jonam igitur, in Galliarum ecclesiis imagines Crucis, & Sanctorum reliquias honorabantur; imagines verò, solummodo ad instituendas nescientium mentes adhibebantur. Quod

Confirmatur. Quia cum Claudius Taurinensis non solum Crucis, sed etiam imaginum adorationem impugnaret, Jonas tamen de sola Crucis adoratione sollicitus est, eamque totis viribus libro integro defendit, & ne verbum quidem pro adoratione imaginum habet: immò his Taurinensem, qui imagines adorabant, verbis, ex libro apologetico Claudii recitatis: *Non putamus, imaginem quam adoramus, aliquid inesse divinum, sed tantummodo pro honore, cuius effigies, tali eam veneratione adoramus; sic profectur: Una (tecum) reprehendimus, ac detestamur, quia cum eorum scientiam non subterfugit, imaginibus nil inesse divini, majori digni sunt invellione, eo quod debitum honorem divinitati, impenderent infirmo & egeno simulacro.* Quibus verbis etiam calumniando damnat adorationem imaginibus exhibitam, licet non propter se, sed propter excellentiam prototyporum, & ad prototypa honoranda. Jonas igitur imaginem Crucis adorabat, minime verò imagines etiam Christi, neque in hac re aliud sentiebat, quam ceteri Gallorum Episcopi, inter quos doctrina eminebat. Unde Bellarminus lib. de scriptoribus ecclesiasticis merito admonet, hunc Authorem cautè legendum esse: *Quoniam, inquit, laborat eodem errore, quo Agobardus, & reliqui ejus ætatis Galli, qui negabant sacris imaginibus ullum deberi cultum religiosum.* Florebat autem Jonas sub Ludovico Pio circa annum 820.

Ad probationem conf. Resp. Par quidem, & eadem ratio est pro imagine Christi, & imagine Crucis; at disparè esse volebant Gallorum Episcopi, & quantum possunt probant librorum Carolinorum Authores lib. 2. cap. 28. ubi ajunt: *Quod excellentiæ prerogativis quodque virtutum insignibus mysterium dominice Crucis manufactis imaginibus, quas illi (Nicani Concilii Episcopi) temere ei equiparare affectant, emineat, opere pretium est breviter pandere..... hoc enim vexillo antiquus hostis, non imaginibus, victus est: his armis, non colorum fucis, Diabolus expugnatus est..... in cruce namque, non in imaginibus, pretium mundi pendit.* Itaque ex eo quod par saltem sit, & eadem ratio pro imagine Christi, ac pro imagine Crucis, sequitur tantum quod Galli Episcopi sibi non constarent, & inconsequenter agerent.

Hanc porro inconsequentiam Anastasius Bibliothecarius in sua ad septimam Synodum præfatione exprobrat Gallis Episcopis sui temporis, qui in decessorum sententia adhuc persistentes, & imaginem Crucis adorantes, nullam imaginibus venerationem exhibendam esse contendebant. Hæc autem sunt Anastasii verba: *Ajunt quod non sit quodlibet opus manuum hominum adorandum: quasi non sit codex Evangeliorum opus manuum hominum, quem quotidie osculantes adorant..... similiter & forma sancte Crucis, quam se adorare omnes ubique Christiani fatentur. In quo videlicet considerare libet, quia si quamlibet crucem auream, vel argenteam, aut ligneam adoramus, quæ utique non eadem est ipsa crux, in qua salus nostra patrata est, sed figura & imago ejus vera Crucis: quare non adoremus figuram, & imaginem ejus qui eandem salutem operatus est in medio terra? Venerabilior namque est, qui salutem operatus est, quam ea materia, in qua idem salutem operatus est. Ac per hoc magis est adoratione digna imago Christi salutem operantis, quam imago Crucis salutem tantummodo bajulantis.* Florebat autem Anastasius circa annum 858.

At

At inquit. Si Francofordiensis Concilii Episcopi Nicenam Synodum non contempserunt, & condemnauerunt ex errore facti, eo quod scilicet eis falso persuasum fuerit, ab hac Synodo definitum, imagines cultu latriæ adorandas; nullam prorsus habere facti sui exculationem, neque ab hæresi excusari possunt. *R. neg. seq.* Francofordiensis igitur Concilii Patres excusari possunt ex eo quod Hadrianus I. qui Nicenam Synodum suscepit, nondum eam publico ac solemniter iudicio confirmaverat, & ut æcumenicam habendam decreverat. 2. Ad Synodum illam soli Orientales Episcopi convocati fuerant, & in ea ex Occidentalibus, præter Hadriani Legatos duos, nullus adfuerat; unde mirum non fuit quod Patres Francofordienses illam haberent tantum ut Synodum Orientalis Ecclesiæ, non verò ut totius orbis christiani, adeoque ut æcumenicam Synodum, cum tunc temporis totius penè Occidentis consensus adhuc illi deesset, nec Hadrianus ipse eam ut æcumenicam haberet, ut patet ex apologia, quam pro ea ad Carolum Magnum conscripsit, & in qua ei æcumenicitatem nullibi attribuit. 3. Denique, Francofordiensis Concilii Patribus, quod Nicæna Synodus definita, imagines scilicet non solum retinendas, sed etiam adorandas, contrarium videri poterat Gregorio Magno, cuius potissimum auctoritate nitentur, quique illis videri utcumque poterat imaginum adorationem damnassem, lib. 9. epistol. 9. ad Serenum Massiliensem Episcopum, & lib. 7. epistol. 53. ad Secundinum; censuisse imagines non ad venerationem aliquam, sed ad solam recordationem admittendas: quare Francofordienses Patres suam, & ut autumabant, Gregorii Magni sententiam facile porruerunt sententia Synodi, quam ut particularem tantum habebant, anteponeere absque pertinacia, sine qua nota hæresis non incurritur.

Potest Episcoporum illorum qui in Francofordiensi Concilio, veritate nondum planè explorata, Synodo Nicænæ resistunt, successores post nonum saltem sæculum, rebus naturæ ponderatis & perfectis, Synodum illam amplexi sunt, & religiosum imaginibus cultum exhibere cœperunt multis ante sæculis, quam nova exoriretur hæresis Iconoclastarum, Lutheranorum scilicet & Calvinistarum, quorum proinde causam juvare non potest Concilii Francofordiensis de non adorandis imaginibus iudicium, quod tot ante Lutheranam & Calvinianam litem annorum centuriis, omnes Galliarum Ecclesiæ facto suo, hoc est, imagines Christi, B. Virginis, & aliorum Sanctorum cum reliquo orbe christiano religiose venerando, reprobant.

ARTICULUS VII.

Qua adoratione adorabiles sint imagines.

RESPONSIO I.

Imagines adorabiles sunt adoratione respectiva tantum.

Primo, quod sint adorabiles adoratione respectiva, *probatur.* Quia 1. adorabiles sunt aliqua vera adoratione, ut probatum est. Ergo adoratione saltem respectiva adorabiles sunt. 2. Illud adorabile est adoratione respectiva, quod adorari potest propter excellentiam existentem in alio supposito, ut patet ex terminis. Atqui imago adorari potest propter excellentiam prototypi, seu exemplaris: prototypum enim, seu exemplar, habens propriam & intrinsicam excellentiam, propter quam honore & cultu dignum est, potest propter excellentiam illam honestè honorari & coli, non solum in se, & in persona propria, sed etiam in imagine; arque ad ejus honorem pertinet ut possit honorari & coli non solum in se, sed etiam in iis omnibus, quæ specialem ad illud habitudinem, vel specialem cum eo conjunctionem habent. Ergo, &c.

2. Quod imagines tantum sint adorabiles adoratione respectiva, seu, quod idem est, quod non sint adorabiles adoratione absoluta, *probatur.* Quia illud solum adorabile est adoratione absoluta, quod habet propriam & intrinsicam excellentiam aliquam, propter quam honore & cultu dignum est, seu propter quam homo honestè potest velle illi tanquam superiori se submittere, atque hujus submissionis notam aliquam externam exhibere. Atqui imago nec habet nec habere potest talem excellentiam, cum sit res inanimata, & res omnis inanimata, homini, utpotè substantiæ intellectuali, essentialiter inferior sit: nec homo, nisi stultè & inhonestè, rei inanimatae, quæcumque illa sit, tanquam superiori possit se submittere. Ergo, &c.

RESPONSIO II.

Adoratio relativa imaginis est simul & indivisibiliter adoratio absoluta exemplaris.

Probatur 1. Quia religio (tam ea scilicet, quæ latè, quam ea quæ strictè religio dicitur, seu tam ea quæ est virtus dulcis, quam ea quæ est virtus latriæ) est pars saltem potestativa justitiæ. Ergo religio est essentialiter ad alterum; & sicut justitia essentialiter respicit debitum alteri reddendum, ita religio respicit essentialiter cultum & honorem debitum alteri. Item sicut justitiæ objectum formale est honestas, quæ relucet in reddendo alteri eo, quod illi debetur; ita objectum formale religionis est honestas, quæ relucet in exhibendo cultu & honore, alteri propter excellentiam suam debito. Atqui adoratio relativa imaginis est actus religionis. Ergo essentialiter est actus, quo cultus & honor debitus exhibetur, elicitus ex affectu honestatis, quæ relucet in exhibendo cultu & honore alteri debito.

Cultus autem, qui exhibetur imagini, nec debetur, nec deberi potest imagini: cum enim sit res inanimata, juris omnis prorsus incapax est; adeoque superest ut debeat exemplari, propter propriam & intrinsicam, quam habet, excellentiam. Ergo adoratio respectiva imaginis est essentialiter actus, quo exhibetur cultus debitus exemplari, elicitus ex affectu honestatis, quæ relucet in exhibendo cultu & honore, exemplari non solum in se, sed etiam in imagine debito, propter propriam & intrinsicam excellentiam quam habet. Sed qui adorat imaginem, ut exhibeat cultum & honorem exemplari debitum in imagine, & quia honestum est, exemplari, quod ei propter excellentiam suam debetur, reddere, ipsum colendo & honorando etiam in iis, quæ specialem habent ad illum habitudinem, vel conjunctionem cum illo; non solum adorat imaginem, sed etiam ipsum exemplar in imagine, imò minus adorat imaginem, vel non tam adorat imaginem, quam ipsum exemplar in imagine. Ergo adoratio respectiva imaginis simul est & indivisibiliter adoratio absoluta exemplaris, imò minus est imaginis adoratio respectiva, quam absoluta adoratio exemplaris, non quidem immediate in se, sed mediare in alio, specialem ad illud habitudinem habente, & speciali modo attinente ad illud.

Prob. 2. Omnis vera adoratio est honor, quem exhibemus ad protestandam & significandam internam nostram submissionem alicui, cujus superioritatem & excellentiam recognoscimus. Ergo vera adoratio imaginis est honor, quem exhibemus imagini, ad protestandam & significandam internam nostram submissionem alicui, cujus recognoscimus excellentiam & superioritatem. Sed cum adoramus imaginem, nihil volumus protestari, vel significare imagini, quæ est res inanimata; nec recognoscimus, aut recognoscere possumus aliquam ejus supra nos excellentiam & superioritatem, cum nobis inferior sit. Ergo superest ut cum imaginem adoramus, internam nostram submissionem & servitutem protestemur ac significemus exemplari, seu personæ quam representat imago, & cujus superioritatem recognoscimus,

mus, & propter cuius excellentiam imaginem ejus veneramus. Ergo cum adoramus imaginem adoratione relativa, propter excellentiam exemplaris, simul ac indivisibiliter adoramus ipsum exemplar adoratione absoluta, quamvis mediatè tantum, & in alio, illud representante, & quasi vicem ejus gerente; nam adorare imaginem, eique honorem exhibere propter excellentiam exemplaris, cuius est imago, ad protestandam & significandam internam submissionem exemplari, & exterius recognoscendam excellentiam & superioritatem illius, est verè ac propriè adorare, & quidem absolute, exemplar ipsum in imagine, seu per imaginem. Ergo, &c. Sed ut hæc adhuc melius intelligas,

Nota. In adoratione imaginis propter excellentiam exemplaris, cuius est imago, multi interveniunt actus. Et 1. quidem, iudicium de excellentia propria exemplaris, & de honestate submittendi se interius exemplari propter ejus excellentiam, huiusque submissionis internæ signum aliquod externum illi exhibendi in se, vel in imagine, illud representante.

2. Affectus submissionis & servitutis internæ, qui terminatur ad solum exemplar, & est actus voluntatis affectivè cedentis exemplari, ac veluti recognoscentis inferioritatem suam, & exemplaris superioritatem & excellentiam.

3. Affectus submissionis & servitutis externæ, qui terminatur immediatè ad imaginem, & mediatè, seu mediante imagine, ad exemplar, estque voluntas efficax honorem aliquem exhibendi imagini, tanquam signum externum affectus submissionis ac servitutis internæ, quem adorans habet erga exemplar, propter ejus excellentiam & superioritatem.

4. Submissio & servitus externa, quæ immediatè ad imaginem, & mediante imagine, ad exemplar terminatur, estque actio aliqua externa circa imaginem, seu nota aliqua externa honoris exhibita imagini ad protestandum & significandum exemplari affectum submissionis & servitutis internæ, illi propter propriam excellentiam debita, & ad exterius superioritatem illius recognoscendam.

Porrò quia adoratio formaliter constat tantum ex affectu submissionis externæ, & ipsa submissione externa verè ac propriè adoratur imago, cum modo supra explicato adoratur; quia adorans vult exhibere, & exhibet imagini submissionem externam: item verè ac propriè adoratur exemplar imagine, quia adorans vult exhibere, & exhibet exemplari submissionem externam in imagine, eo ipso quod vult exhibere & exhibet imagini submissionem externam ad protestandam internam suam submissionem & servitutem exemplari, ejusque superioritatem exterius recognoscendam.

Quamvis autem, cum adoratur imago, mediatè tantum adoretur exemplar, hæc adoratio censenda est esse magis ac principaliter adoratio exemplaris, quam imaginis: hoc ipso enim quod adoratio exhibetur imagini tantum propter excellentiam exemplaris, & ad exterius recognoscendam superioritatem illius; eo ipso, inquam, magis exhibetur exemplari in imagine, quam ipsi imagini, ut per se manifestum est.

Doctrina hæcenus exposita planè congruit. 1. Patribus, quos longo ordine recentet Valques. Pro omnibus unus hic sufficit Adrianus I. in epistola ad Irenem & Constantinum filium ejus, quæ in Nicæna Synodo II. actione 2. lecta & suscepta fuit, & in qua sic loquitur Pontifex; *Jacob proprio demum arbitrio summatem virge filii sui Joseph deosculatus est Non virge, sed tenenti eam honoris ac dilectionis exhibuit affectum. Sic nos pro amore & dilectione, quam apud Dominum & Sanctos ejus habemus, honorabiles eorum effigies imaginibus depingentes, non tabulis & coloribus honorem exhibemus, sed illis pro quorum honore consistunt. Et inferius: Omnis imago in nomine Domini, aut Angelorum, aut Prophetarum, &c. facta sancta est: non enim lignum adoratur; sed id quod in ligno conspicitur, & me-*

moratur, honorificatur. Quibus verbis non intendit Pontifex negare imaginibus veram ac propriam adorationem; si quidem ipse cum Nicæna Synodo definiit, imagines esse verè ac propriè adorandas; sed solum vult adorationem imaginis esse simul ac indivisibiliter adorationem exemplaris, & magis ac principaliter esse adorationem exemplaris, quam imaginis, nec sistere in imagine, sed ulterius tendere, & terminari ad exemplar, tanquam ad primum & principale adoratum.

Nota. ad Patrum, quos Valques refert, intelligentiam. Quando imago v. g. Christi adoratur cultu patriæ respectivo dicunt Patres Christum ipsum, non ejus imaginem adorari, sicut homo diligens amicum amore concupiscentiæ tantum, dicitur se ipsum, non amicum diligere. Itaque sicut quando quis alterum diligit amore concupiscentiæ tantum, dicitur se ipsum, non illum diligere, non quod re ipsa illum non diligit, nam amor concupiscentiæ est verus amor, sed quia illum non propter ipsum, sed propter se diligit; ita secundum Patres, qui adorant imaginem Christi, dicitur non imaginem Christi, sed Christum adorare; non quod non verè adoret imaginem Christi, nam vult illi exhibere, & revera exhibet honorem & submissionem externam; sed quia imaginem Christi adorant, non propter ipsam, sed propter Christum, quem representat; quia imaginem Christi adorant, ut cultum & honorem exhibeat, non ipsi imagini, sed Christo in imagine debitum, quia imaginem Christi adorant, ad exterius protestandum & significandum submissionis ac servitutis internæ affectum, quem habet erga Christum propter increatam ejus excellentiam, non erga imaginem illius.

2. Planè congruit Conciliis generalibus; nempe Nicæno II. in fidei definitione sic dicente: *Imaginis honor in prototypum refertur; & qui adorant imaginem, in ea adorant quoque descriptum argumentum.* Et Tridentino sess. 25. in decreto de sacris imaginibus: ubi hæc leguntur: *Honos, qui eis (imaginibus) exhibetur, refertur ad prototypa, quæ illa representant: ita ut per imagines quas osculamur, & coram quibus caput aperimus, & procumbimus, Christum adoremus, & Sanctos, quorum illæ similitudinem gerunt, veneremur.*

Quæres 1. An non dici possit cum aliquibus, quando imago adoratur, ipsam imaginem non esse terminum adorationis, sed tantum esse signum, quo excitamur ad honorandum Sanctum quem representat; ita ut actus adorationis ad sanctum per imaginem representatum, dirigatur totaliter?

R. negativè. Ratio est, quia tunc imago non adoraretur, nisi improprie & abusive, quod adversatur Conciliis & Patribus, ex quibus constat, imagines esse verè ac propriè adorandas.

Quæres 2. An non dici possit, quando imago adoratur, ipsam imaginem terminare tantum signum externum honoris, genusflexionem v. g. inclinationem capitis, &c. internum verò submissionis affectum terminari ad solum exemplar?

R. hoc dici non posse, & sententiam hanc habere manifestam contradictionem: nam signum externum honoris & submissionis, puta genusflexio, non terminatur ad imaginem, nisi ad eam dirigatur; & non dirigitur ad imaginem genusflexio, nisi adorans velit exhibere genusflexionem imagini. At voluntas exhibendi genusflexionem imagini, est quidam internus affectus submissionis. Ergo genusflexio non terminatur ad imaginem, nisi ad illam terminetur etiam internus aliquis affectus submissionis. Sed ad pleniorē intelligentiam,

Nota. Duplex distinguendus est affectus internus submissionis, qui in adoratione imaginis intervenit. Primus est affectus submissionis internæ, qui est actus voluntatis affectivè cedentis alteri, & superioritatem illius affectivè recognoscenti. Secundus est affectus submissionis externæ, & est actus voluntatis imperantis externum submissionis ac servitutis inter-

internæ signum. Primus affectus terminatur ad solum exemplar imaginis, secundus verò terminatur immediatè ad imaginem, & per imaginem ad exemplar, cujus excellentiam & superioritatem per signum externum honoris & reverentiæ, ejus imaginis exhibitum, recognoscimus, eique internam submissionis ac servitutis nostræ affectum significamus. Quod si nil aliud intendit Vasques, cujus hic sententia proponitur, noster est, & rectè sentit.

Quæres 3. An non adorari possit imago seorsim ab exemplari suo, ita ut ipsa sit totalis terminus adorationis, exemplari tantum concurrente, ut fundamento adorationis illius.

R. negativè. Non enim potest imago adorari; nisi propter excellentiam exemplaris, & ad protestandum exemplari submissionis ac servitutis internæ affectum, ejusque superioritatem recognoscendam. Eo ipso autem quod sic adoratur imago, simul ac indivisibiliter in ea adoratur exemplar, & magis adoratur exemplar, quam imago.

Dices. Legatus Regis potest ita adorari, ut Rex nullo modo sit terminus istius adorationis. Ergo similiter imago ita potest adorari, ut exemplar nullo modo adoretur. *R.* neg. conseq. Magna enim disparitas est imaginem inter & legatum Regis: nam legatus Regis potest adorari dupliciter. 1. Propter solam Regis excellentiam, & tunc legatus adoratur adoratione respectiva, quæ terminatur immediatè ad ipsum legatum, & eo mediante ad Regem: unde hæc adoratio simul ac indivisibiliter est adoratio legati in se, & Regis in legato. 2. Legatus adorari potest propter propriam & intrinsecam excellentiam, quam habet, etiam quæ legatus Regis, & tunc adoratur adoratione absoluta, quæ adoratio ad ipsum solum terminatur, quamvis in æstimatione morali redundet in Regis honorationem. At imago adorari tantum potest propter excellentiam exemplaris, & ad honorandum in ea, seu per eam exemplar: unde omni vera & religiosa adoratio imaginis terminatur non solum ad imaginem, sed etiam & potissimum ad exemplar, per imaginem.

Quæres 4. An non adorari possit imago cum exemplari, ita ut adoratio æquè immediatè terminetur ad imaginem, & exemplar.

R. posse: nam intellectus potest uno & eodem actu simul apprehendere imaginem & exemplar, adeoque voluntas utrique, uno & eodem actu, velle potest æquè immediatè exhibere notam externam honoris & cultus. Tunc autem exemplar dupliciter adoratur. 1. Immediatè in se, cum ad ipsum immediatè dirigatur actus adorationis; & mediatè in imagine, cum idem actus adorationis ad ipsum etiam dirigatur in imagine, quæ adoratur propter ipsum. Hæc porro adoratio absoluta est quatenus est adoratio exemplaris in se & in imagine; & respectiva, quatenus est adoratio imaginis.

Quæres 5. An non etiam adorari possent exemplar, & imago ejus, per modum unius objecti, seu per modum unius compositi accidentalis, sicut v. g. adoretur Rex purpura, quæ indutus est?

R. 1. posse quidem Regem, & purpuram qua indutus est, propter compositionem localem quam habent inter se representari ab intellectu per modum unius objecti, seu per modum unius compositi accidentalis: at nullum apparet fundamentum sic concipiendi imaginem, & exemplar ejus videnturque non aliter representari posse, quam per modum duorum objectorum, quorum unum specialem quandam habet habitudinem ad alterum.

2. Dato quod imago & exemplar ejus, ab intellectu representari possint per modum unius objecti, & cujusdam accidentalis compositi, unus & idem actus adorandi terminatur immediatè ad exemplar & imaginem ejus, & est quidem adoratio absoluta, quæ terminatur ad totum illud, constans ex imagine & exemplari, quia totum illud adoratur propter se, & quæ terminatur partialiter ad exemplar, quia similiter propter se adoratur: at est adoratio tantum res-

pectiva, quæ partialiter terminatur ad imaginem, quia imago in illo toto, quod adoratur, est suppositum adoratum, non propter se, sed propter excellentiam alterius suppositi, nempe exemplaris, quocum supponitur totum representativè constituere: sicut cum Rex & purpura per modum unius objecti adorantur, actus adorandi est adoratio absoluta, quæ terminatur ad Regem vestitum purpura, & quæ partialiter terminatur ad personam Regis præcisè: sed est adoratio respectiva, quæ partialiter terminatur ad purpuram, quia purpura est suppositum adoratum propter alterius suppositi, nempe Regis, excellentiam, propter quam adoratur totum accidentale, constans ex Rege & purpura; quod proinde totum, adoratur non propter aliud, sed propter intrinsecam, quam includit, excellentiam.

Quare sicut cum Rex & purpura adorantur per modum unius objecti, seu unius accidentalis compositi, sic actus adorandi æquè terminatur ad Regem, purpuram, & compositum ex Rege & purpura, ut affectus submissionis ac servitutis internæ terminatur ad solum Regem, & nullo modo ad purpuram: ita si quando contingit imaginem & exemplar ejus adorari per modum unius compositi accidentalis, sic actus adorandi æquè terminatur ad exemplar, imaginem, & compositum ex imagine & exemplari, ut affectus submissionis ac servitutis internæ ad solum exemplar terminetur.

E contra cum adoratur Christus adoratione latriæ, adoratio absoluta est, non solum quæ terminatur ad divinitatem, sive ad Verbum divinum, sed etiam quæ terminatur ad humanitatem assumptam; & affectus submissionis ac servitutis internæ, quam adorans protestatur ac significat per actum adorandi, terminatur non solum ad divinitatem & Verbum divinum, sed etiam ad humanitatem assumptam, quamvis secundariò tantum, & propter incretam divinitatis excellentiam. Ratio est, quia in Christo humanitas adoratur, non ut suppositum distinctum à supposito divino, sed ut quasi pars suppositum divinum substantialiter integrans in esse subsistentis in duplici natura: quare quando Christus adoratur adoratione latriæ, tam adoratio absoluta est, non solum respectu divinitatis, sed etiam respectu humanitatis, quam cum homo eximie sanctitatis adoratur adoratione dulci, adoratio absoluta est non solum respectu animæ, in qua residet sanctitas, sed etiam respectu corporis, quod cum anima constituit hominem, qui propter eximiam sanctitatem adoratur.

Quæres 6. Utrum adoratio absoluta exemplaris in se, & adoratio relativa imaginis ad eundem habitum pertineant?

R. Affirmativè. Nam ad eundem habitum pertinet inclinare voluntatem ad honorandum exemplar in se, & ad honorandum illud in iis omnibus, quæ specialem habent ad illud habitudinem, vel cum eo conjunctionem: & verò utriusque adorationis idem est objectum formale, nempe honestas, quæ relucet in honorando exemplari, eique exhibendo cultu, ipsi propter ejus excellentiam debito.

Porro quamvis adoratio respectiva & absoluta ad eundem habitum pertineant, respectiva inferioris ordinis est ad absolutam: longè enim aliud est adorare rem aliquam ad protestandam alteri submissionem ac servitutem internam, alteriusque superioritatem recognoscendam; & aliud adorare rem aliquam ad ei protestandam submissionem, &c. & recognoscendam superioritatem ejus.

Hinc v. g. adoratio latriæ, quæ exhibetur imagini Christi propter incretam Christi excellentiam, non est latria simpliciter, sed secundum quid, & cum addito diminutive, imò & destructive, respectiva: unde Synodus Nicæna II. in definitione fidei, adorationem, imaginibus Christi exhibitam, simpliciter negat esse latriam: rectè quilibet rectè simpliciter negatur esse id, quod non est, nisi secundum quid, & cum addito diminutive; & à for-

fortiori quod non est nisi cum addito destruyente veram ac propriam rationem illius, quod esse dicitur. Vera autem & propria ratio latræ in eo consistit, quod sit cultus exhibitus rei propter se ad protestandam ei internam submissionem ac servitutem summam, illiusque summam, superioritatem recognoscendam propter summam ejus excellentiam; qualis cultus, ut dicit Nicæna Synodus loco citato, soli naturæ divinæ convenire potest.

Quæres 7. In quo Christiani, qui adorant imagines, differant à gentilibus, qui idola adorabant?

R. Discrimen esse multiplex: nam 1. imagines nostræ non sunt idola: idolum enim est, quod cum non sit Deus, ut Deus tamen colitur; sacras autem imagines non adoramus ut Deum, sed tantum, & quidem cultu solum respectivo, vel ut imagines Dei, quando Deum repræsentant, vel ut imagines B. Virginis, aut aliorum Sactorum, cum repræsentant B. Virginem, aut Sanctos alios.

2. Gentiles adorabant idola adoratione sapissime absoluta, eò quod putarent eis inesse aliquid divinum; nos verò sacras imagines adoramus, non propter ipsas, seu propter excellentiam eis intrinsicam; nullam enim in eis agnoscimus, propter quam sint cultu dignæ; sed propter excellentiam exemplarium quæ nobis repræsentant, & ut illas adorando, exemplaribus cultum debitum exhibeamus.

3. Gentiles adorabant idola, quæ repræsentabant personas cultu omni indignas, ut Jovem, Junonem, Mercurium, quibus tanquam diis supremum in idolis illis cultum exhibebant, sicque cultum soli Deo vero debitum ad indignissimas creaturas transferebant. Nos autem soli vero Deo cultum latræ propter increatam ejus excellentiam; & Sanctis, in cælo regnantibus cum Christo, cultum dulciæ tantum propter creatam excellentiam sanctitatis & gloriæ exhibemus.

4. Denique, Gentiles colebant Deum modò sub forma hominis, modò sub forma animalis, puta tauri, &c. putantes eum habere formam illam. Nos verò nullam Deo formam attribuiamus, & purum, ut reverà est, Spiritum credimus.

ARTICULUS ULTIMUS.

Utrum Reliquiæ sint adorabiles.

RESPONSIO.

Reliquiæ Christi & Sanctorum adorabiles sunt.

Prob. 1. Ex Conciliis & Patribus, apud Bellarminum, & alios. 2. Ex miraculis, quæ ad reliquias Sanctorum facta fuerunt, & referuntur ab Authoribus fide dignissimis, qualis est Augustinus. 3. Ex constanti & perpetua Ecclesiæ praxi & traditione, quæ relucet potissimum in honorifica reliquiarum translatione, variis temporibus facta; in honorifica asservatione reliquiarum sub altaribus, & in usu cereorum ac lampadum, quæ honoris causa ante reliquias accenduntur; cujus consuetudinis antiquitatem Bellarminus probat. 4. Denique, ratione: quia honestum est honorare Sanctos non solum in imaginibus, sed etiam & à fortiori in eorum reliquiis, quæ majorem ad illos habitudinem, & cum eis conjunctionem habent, quam imagines, quibus repræsentantur.

Obj. 1. Christus Luc. cap. 11. Judæos reprehendit, quod Prophetis sepulchra magnifica ædificarent. *R.* Christum eos reprehendere tantum, quia id faciebant per hypocrisis, & ut tantò securius ipsum Christum Prophetarum Principem persequerentur.

Obj. 2. Deus abscondit corpus Moysis. *R.* abscondisse, ne Judæi, qui ad idololatriam maximè proclives erant, Moysen tanquam Deum colerent, eique tanquam Deo sacrificarent, si norum haberent sepulchrum illius.

Obj. 3. Concilium Eliberitanum can. 34. quo ve-

rat, ne cerei interdiu ad sepulchra accendantur, quia spiritus Sanctorum inquirandi non sunt. *R.* Concilium prohibere, ne cerei accendantur ex superstitione gentilium, qui cereos accendebant ad evocandas defunctorum animas, quæ superstitione Sanctis maximè displicebat. Respondet Binius, hoc canone, Sanctorum nomine accipiendos esse fideles, quorum spiritus, dum orationis causa ad Ecclesiam adveniunt, inquietantur frequentia & cura immodica cereorum ardentium; & addit inferius, Concilium agere de Neophytis, qui more gentilium lucernas publicè accendebant, non verò de iis, qui lucernas accendebant ad cultum & gloriam Dei.

Obj. 4. S. Hieronymum, qui Vigilantio objicienti idololatriam esse, cereos accendere coram reliquiis, respondet eos, qui hoc faciunt, zelum Dei habere, sed non secundum scientiam. Locus Hieronymi integer hic est in libro adversus Vigilantium: Cereos autem non clara luce accendimus, sicut frustra calumniamus; sed ut noctis tenebras hoc solatio temperemus, & vigilemus ad lumen, ne cæci tecum dormiamus in tenebris. Quod si aliqui, propter imperitiam & simplicitatem secularium hominum, vel certè religiosarum feminarum (de quibus verè possumus dicere, confiteor, zelum Dei habent, sed non secundum scientiam) hoc pro honore Martyrum faciunt, quid inde perdis?

R. 1. S. Hieronymum, primò non improbasse cultum reliquiarum, sed è contra pro illo pugnassee contra Vigilantium, ut patet ex epist. 53. contra hunc Hæresiaracham scripta, in qua sic loquitur S. Doctor: Honoramus autem reliquias Martyrum, ut eum, cujus sunt Martyres, adoremus. Honoramus servos, ut honor servorum redundet ad Dominum. Et inferius: Si non sunt honorande reliquie Martyrum, quomodo legimus: Pretiosa in conspectu Domini mors Sanctorum ejus? Si ossa mortuorum polluant contingentes, quomodo Eliseus mortuus mortuum suscitavit?

2. Loco, qui objicitur, non improbare modum colendi reliquias, cereos coram illis accendendo, tamquam intrinsicè mahum & indecens, ut patet ex his verbis: Hoc pro honore Martyrum faciunt, quid inde perdis? sed solum non approbare, quia nondum satis usu receptus erat tunc temporis in Ecclesia, & quia tunc periculum erat, ne adhiberetur, aut adhiberi crederetur ex superstitione gentilium, qui ad evocandas, vel consolandas defunctorum animas cereos accendebant: unde ibidem eos, qui hunc colendi reliquias modum adhibent sine superstitione, dicit à Deo remuneratum iri. Quicumque, inquit, accendunt cereos (ex cultu scilicet religioso) secundum fidem suam habent mercedem, dicente Apostolo: Unusquisque in suo sensu abundet. Quibus postremis verbis significat id, quod nondum ipse probabat, ab aliis probati, scilicet quod reliquie honorarentur cereis accensis.

Obj. 5. Cultus reliquiarum falso cultui exponitur. *R.* hoc negando de reliquiis, quæ publicè in templis exponuntur: semper enim Ecclesia magnam adhibuit diligentiam, ne reliquie sine sufficienti examine & approbatione, fidelium venerationi exponerentur.

Obj. 6. Crux, in qua pependit Christus, spina, lancea & cætera Passionis instrumenta, potius execranda sunt, quam honoranda. *R.* neg. Nam ista omnia signa sunt Christi erga nos amoris, & triumphi ejus pignora, ex contactu sacratissimi Corporis ejus sanctificata, & consecrata, ejusque sacratissimo Sanguine perfusa. Aliud est de labijs Judæ, quibus Dominum osculatus est, & de manu, qua servus Principis sacerdotum percussit Dominum. Hæc enim & alia similia in æstimatione prudenti specialem quamdam habent indecentiam, propter quam adorari non possunt.

Obj. ultimo. Non potest dici quo cultu adorandæ sint reliquie. *R.* neg. Nam reliquie Christi adorandæ sunt cultu latræ respectivo, propter increatam Christi excellentiam: reliquie verò Sanctorum adorandæ sunt cultu respectivo dulciæ, propter excellentiam creatam sanctitatis & gloriæ, quam habent illorum animæ.

animæ in cælo. Hic autem cultus respectivus reliquiarum est simul ac indivisibiliter cultus absolutus illius, cujus sunt reliquiae, sicut supra dictum est de cultu respectivo imaginum.

Porro doctrina de imaginum & reliquiarum adoratione hæcenus tradita, applicari debet ad res alias sacras, ut sunt calices, aræ, templa, corporalia, & vestes sacræ: nam v. g. calicem adorare possumus propter excellentiam Christi, ad cujus cultum & sacrificium pertinet. 2. Ad Sanctissimum Nomen Jesu, & alia sacramenta: nam v. gr. si adorabilis est imago Christi, quia illum representat, cur non pariter adorari posset Nomen Jesu, quia significat Christum? Hinc nomini illi caput inclinamus, cum illud à nobis, aut ab aliis profertur, & scriptum osculamur. 3. Ad cruces, quæ figuram habent illius, in qua pependit & mortuus est Christus, quandiu figuram illam retinent, tandiu enim Christum crucifixum nobis representant, nec alium habent usum; quare tandiu propter Christum adorari possunt. Quod si figuram illam amittant, non sunt amplius adorabiles, quia nullam amplius rationem habent, propter quam adorentur. Aliud est de ea Cruce, in qua Christus pependit, quæ adorabilis est, etiam in particulas divisa. Ratio est, quia in particulis illis manet ratio, propter quam adorari possint, sanctificatio scilicet & consecratio illarum, ex contactu sacratissimi Corporis & Sanguinis Christi consecuta.

4. Ad species consecratas, sub quibus in sacramento Eucharistiæ Christus continetur. Sic autem adorari possunt per modum objecti distincti à Chri-

sto, propter cujus excellentiam adorantur, ut adorari possint, & re ipsa adorentur frequentius cum Christo per modum unius objecti, seu per modum unius compositi accidentalis, quod est Eucharistiæ sacramentum. Tunc autem una & eadem adoratio Christi & specierum, sub quibus Christus continetur, absoluta est respectu solius Christi, seu quæ terminatur ad Christum; respectiva verò tantum ac inferior respectu specierum; seu quæ terminatur ad species.

Quæres, utrùm imago, sicut adorari potest cum exemplari, ita possit cum illo orari?

R. Negativè. Ratio est, quia adoratio potest quidem terminari ad rem inanimatam; propter excellentiam exemplaris, cujus est representatio: at oratio terminari non potest, nisi ad suppositum intellectuale, quod præces percipere, & id, quod postulatur, concedere possit.

Quæres denique, utrùm Eucharistia adorari debeat sub conditione?

R. 1. In omni legitima adoratione Eucharistiæ requiri conditionem virtuales legitimæ consecrationis. Ratio est, quia ad legitimam Eucharistiæ adorationem requiritur, ut is, qui adorat, sit ita dispositus, ut si sciret ibi Christum non adesse, non adoraret contentum sub speciebus. Ad hoc autem adorans censetur esse sufficienter dispositus, eo ipso quod adorat, quia ibi Christum esse existimat. 2. Explicitam conditionem non esse apponendam; & si apponatur, aliquam indecentiam habere, nisi addit sufficiens causa dubitandi de valida consecratione. Ita Doctores communiter:

FINIS TOMI SECUNDI.

LIBRIS TOMI SECUNDI

